

YELKEN

Aylık Fikir - Sanat Dergisi

Desen : Eren EYÜBOĞLU

SEZER TANSUĞ
BEHÇET NECATİGİL
EDİP CANSEVER
AHMET OKTAY
TAHSİN YÜCEL
KEMAL ÖZER
NERMİ AKSOY
MEHMET SEYDA
FALİH RIFKI ATAY
Ord. Prof. KÂZİM İSMAİL
ASIM BEZİRCİ
DEMİR ÖZLÜ
WILLIAM FAULKNER

ÜLKÜ TAMER
İSMAİL A. TİMUÇİN
OBEN GUNAY
ORHAN KEMAL
UĞUR ÖNOL
S. GÜNAY AKARSU
NECİP ALSAN
H. NEVZAT UÇKAN
NURER UĞURLU
TARIK DURSUN K.
YAVUZ ÖRTEN
ŞÜKRAN KURDAKUL

AYDA BİR ÇIKAR

Yelken

F İ K İ R

SANAT

DERGİSİ

« O »

Sahibi

RÜKNETTİN RESULOĞLU

★

Yazı İşleri Müdürü
METİN ÜSTÜNDAĞ

★

★

Abone : Sayısı : 100 Kuruş

Yıllık : 12 Lira

6 Aylık : 600 Kuruş

Öğretmen ve öğrencilere Yıllık : 10 T. L.

6 Aylık : 5 T. L.

Her aboneye bir kitap

Kişiler : KENAN

Basıldığı yer :

H A M L E M A T B A A S I

Cemal Nadir Sok. B. Milâs Han No. 31 — 37

ADRES

B. Milâs Han No. 168

Galata P. K. : 1639 — İSTANBUL

Tel : 44 17 34

HABERLER

★ İstanbul Şehir Tiyatrosu Dram kısmı bu yıl perdesini Shakespeare'in ünlü eseri HAMLET le açacaktır. Oyunu sahneye Muhsin Ertuğrul koymuştur.

3 Ekim 1959 tarihinden itibaren bu yıl faaliyete geçecek olan KARACA TİYATRO'nun ilk oyunları Salıncakta İki Kişi ile Burada Gömülü'dür. İlk eser Bedia Akkoyunlu tarafından William Gibson'dan, ikinci eser Melih Cevdet Anday, tarafından John Osborne'dan dilimize çevrilmiştir. Muhsin Ertuğrul'un yönetmenliği ile çalışacak olan Karaca Tiyatro kadrosundaki sanatçılar şunlardır: Yıldız ve Müşfik Kenter, Nevin Akkaya, Lâle Oraloğlu, Şükran Akin, Şükran Güngör, Kâmuran Yüce, Uğur Başaran.

★ Ataç Kitabevi bu ay Muzaffer Buyrukçu'nun Korkunun Parmakları adlı kitabını yayınlıyacaktır. Korkunun Parmaklarında Buyrukçu'nun On bir hikâyesi vardır.

★ Dost Yayınevi Eylül ayı içinde Mehmet Seyda'nın Cumhuriyet Gazetesinde Üçüncülüğü kazanan romanı Ne Ekersen'i yayınlamıştır. Dergimizin bu sayısında KAYIK adlı bir parçasını yayınladığımız kitabın fiyatı 4 liradır.

★ ÜRÜN — Ankara'da Şahinkaya Dil tarafından Ürün isimli bir sanat dergisi yayınlanacağı öğrenilmiştir. Başarılar dileriz .

YELKEN'in ŞİİR YARIŞMASI

Genç okurlarından gördüğü ilgiyi cevapsız bırakmak istemiyen dergimiz bu sayısından itibaren bir şiir yarışması açmaya karar vermiştir. Yarışmaya girebilmek için gerekli şartlar şunlardır :

1 — Bir şairin bir defada ya da çeşitli zamanlarda göndereceği şiirlerin sayısı üçü geçmeyecektir.

2 — Gönderilen şiirler hiçbir yerde yayınlanmamış olacaktır.

3 — Şiirin bulunduğu kağıdın altına açık adres ve isim yazılacaktır.

4 — Şiirler ya daktilo ile ya da açık kitap harfleriyle yazılacaktır.

5 — 'YARIŞMA' kaydı ile gönderilecek şiirlerin son kabul tarihi 15 Ekim 1960 dır.

Gönderilen şiirler ilk defa dergimizin YAZI KURULUNCA bir elemenden geçirildikten sonra YELKEN'de yayınlanacak, 1960 Kasım ayında toplanan yargıcılar kurulu yayınlanmış şiirler arasından bir seçme yapıp Birinci, İkinci, Üçüncüyü seçecektir.

YELKEN ödül olarak şiiri birinci gelen genç şairin kitabını yayınlıyacak ikinciye 250, üçüncüye 150 lira değerinde kitap verecektir.

Yargıcılar kurulu : Sabahattin Eyüboğlu - Bedri Rahmi Eyüboğlu - Orhan Kemal - Rüknettin Resuloğlu - Halis Acarı (Asım Bezirci) - Sezer Tansuğ.

Gün ışığı sanat eserine yönelen adamın bir davranışında, bir ele alış tarzında saklanıyor. Bunun için her fırsatta biçimleri, motifleri canlandırmak deyimini kullanıyoruz. Ama elbette sırf bu deyimi kullanmak eserleri gün ışığına çıkarmaya yetmiyor. Bu yüzden olduğu kadarınca aklımızın, duyusumuzun güçlerini de bu uğurda seferber ediyoruz. Anlatamıyacağımız, söyleyemeyeceğimiz durumlarla karşılaştığımız zaman çabamız bir misli artıyor, en can alıcı yerinden ifade etmeyi aratan bir dille yeniden söylemeye uğraşıyoruz. Eseri ifade etmek, yaşayan yaşların araştırmasına girişmek, kendimizi ifade etmek ve kendi kavrama imkânlarımızı araştırmak, bulmak dileğimizle de birlikte yürüyor.

Sanat eseriyle benliğimiz arasında kurulması gereken bir bağ var. Bu bağı kurmayı başardığımız anda eseri bir hayata, kavuşturmanın yaşatmanın ilk adımını atmış oluyoruz. Bir ilkelin çevresindeki esere büyümlü bir bağlanması gibi, biz de eseri yaşatmanın yeni bir tarzını ve onda yaşamamızı yöneten güçleri bulup çıkarmak istiyoruz. Bilimsel incelemeyi aklımız, duyarlığımız açısına getirmeye zorlanmış sayıyoruz kendimizi. Bilimsel incelemenin ilkelerini sorunlarını aynı zamanda duyarlığımızla bir uzlaşmaya da sokuyoruz. Bunun sonucunda bilimsellik bir inanç gibi kalıbımıza yerleşiyor.

Araştıran ve açıklıyanın eseri gün ışığına çıkarmakta malzemeye kuracağı ilinti kıvrak ve sarsıcı bir duyarlık istiyor. Bazen kelimelerle ifade etmekle güçlük çektiğimiz durumlarla bile karşılaşıyoruz. Duyduğumuzu, düşündüğümüzü söylemeyi başardığımız anda, kapalı bir kapıyı zorlamış, açmış ve ilgilendiğimiz eserin karanlığı üzerine bir ışık serpilmesini sağlamışızdır.

Neden gün ışığı ile araştıranın duyarlığı sorunlarını iç içe sokuyorum? Oysa duyarlık ne kadar araştıranın benliğine bağlıysa, gün ışığı o kadar onun dışına, çevreye sunuluyor. Daha doğrusu gün ışığı dıştan, çevredeki insanlardan doğan, onların anlayışı, sevgisi ve ilgisinden fıskıran parıltının ta kendisi.

Ne kadar incelikli bir araştırmamız, ne kadar itinalı, ustaca bir ifade edişimiz olursa olsun, okuyucuda bir kıpırdanma bir sarsılma meydana getiremediyse çabamız boşuna olmuştur. Gün ışığına somut bir kaynak aradığımız zaman onu okuyucunun ilgisinden, anlayışından başka yerde bulamıyoruz. Gün ışığı hayatın içinde büyüyen bir sevgide, yapmacığı olmayan doğal bir ilgide de saklanıyor.

Bazan en uzak plânda kalmış, günlük zevklerin çok ötesinde bulunan, ama tarih içindeki yeri

inkâr olunamıyan eserlere el atıyoruz. Ön bir yargıyla itilmiş, yadırganmış olan bu eserlere ilginin ışığını yakmak bir güçlük olarak beliriyor, Onu derininden, karanlığından günlüğün, hayatın sığına, ışığına çekmek çetin bir iş oluyor. Ama çetin olduğu kadar güvendirici bir iş.

Sanat alanında her yeni yaratışı saygıyla karşılarız. Onların karşısında bile beğenilerimizi, yargılarımızı yöneten yine gün ışığına çıkarmak kaygımızdır. Ne yergimiz ne övgümüz bunun dışında kalır. Aslında bir eseri gerçeğin önünde yargılamak yermenin de, övmenin de dışındadır. Çevrenin beğenisinden, ilgisinden söz ederken bunun gerçekle benzeşmesini söylemeyi unuttum. Yani gün ışığına çıkaranın işi, gerçeğin karşısına çıkaranın, başka deyimle halkın karşısına çıkaranın işidir demem gerekli. Tarihsel, gelenekleri izleyen araştırmayla günlük eleştirmeyi birbirinden kopmuş, ayrı şeyler saymıyoruz, Açıklayıcı, eleştirmeci eser karşısında dürüst ve bilimsel davranış, kişi ahlâkı edinmek isterse önce tarafsız bir gelenek ve kültür sorunu karşısında kalmalı, ondan sonra da hayata atılan namuslu delikanlı gibi günlük incelemenin kapılarını zorlamalı, Eleştirmeci ahlâkı diyorlar. Bunun üzerinde çok konuşuluyor. Dürüst olmalı deniyor bu işi yapacak adam. Dürüstlük gökten inmiyor. Tarafsız bir çevre kültürü ve sanatı düşünçesine araştırmasına girmeden küt diye eleştirmeciliğe kalkışan adam nasıl dürüst olsun, nasıl dedikodulara, kişisel hırslara kaptırmasın kendisini.

Gün ışığına çıkarmanın kişi ahlâkıyla da ilintisi var. Ama dürüstlüğe bir dayanak arayınca onu kişinin gerekli koşullardan sıyrılmış yalın, renksiz, hevesten ibaret yanında bulamıyorsunuz. Dürüstlük öğütlerle, cezayla sağlanmalı değil, kaçınılmaz bir şey olmalı. Kaçınılmazlığı da olsa olsa sözünü ettiğim koşulların içinde.

Bazan tarihin eskisinde unutulmuş bir eseri ilginize sevginize sunmak istiyoruz. Onu ışığınızla aydınlatmaktan da başka kaygılarımız var. Belki ışığınız en önemlisi. Ama ya günlüğün gelip geçici öfkeli sığılğında çabamızı, namusumuzu, kökümüzü kontrol dileğimiz.

Gün ışığına çıkarmak deyince eskiyi, unutulmuşu canlı, kıvrak bir duyusu, taze bir dille karşınıza koyup canlandırmak isteği bizi günümüzün eserine bilinçli bir bakış ve dürüstlikle götürecektir. Onları yorumlamak, hayatımızın bir parçası kılmakta ne kadar başarı gösterirsek yenilenmeyi, tazelenmeyi gerektiren her şeyi de o ölçüde güçle ele almanız mümkün olacak. Bu akan ırmağın kaynağına bağlılığı değil mi? Bu devamlı gelişmenin ilk koşulu.

Okurun, şiirimizin bugünkü durumu üstüne gerçek bir değerlendirmeye varması için sadece şiire yakınlaşmasının yeterli olacağını sanmıyoruz. Şairin kendi şiiri üstüne tanımlamalarda bulunmasının eleştirmene de, okura da bir takım ipuçları vereceği kanısında olduğumuz için 1940 tan bu yana -adeta- üç kuşak halinde kendini gösteren şairlerimizi «şiirlerinin bugünkü durumları» üzerine de konuşmaya çağırıldık. İlerde hazırlanacak bir antoloji içinde toplayacağımız bu cevapların ilgiyle karşılanacağını umuyoruz.

Soru : Şiirinizin bugünkü durumu, sizi önceki anlayışınızdan ayırıyor mu?

BEHÇET NECATİGİL

Cevap : Eskiden açık, belli yazardım; son yıllarda çokluk kapalı, dolaylı yazmaktan hoşlanıyorum. Eğer ayrılmaksa bu, önceki anlayışından ayrılmışım! Durumu bir benzetme ile açıklamaya çalışmam, belki daha iyi olur: Kişi yıllar yılı bir yerde, belli bir evde otursa; çocukluğunu, gençliğini hep orada, alışkanlıklarını farkına varmadan kökleştirerek geçirse, sonra da daha başka evlere, üstün yaşama ortamlarına geçse, sonradan-görme'lerden değilse yeni yeri onu temelinden değiştirebilir mi? Oraya yoksulluktan geldiyse başı göğe mi endi? Tedingindir, garip bir özlem içinde arar eskiyi. Yeniye ne kadar uysa, davranışlarında alttan alta eski halinin sürüp gittiği sezilir. Şunu demek istiyorum: Dış şartlar, biçimler değişse bile iç, öz, alt akıntı yine aynı kalır. Sanat eseri önce yaradılışa, yılların kireçleştireceği algılara, kanılara bağlıdır; ilk eserlerimizle son yazdıklarımız arasında her zaman bağlantılar, benzerlikler bulunabilir. Değişen yalnız olay veya temalarla süslemeler, hayaller arasındaki yakınlık ya da uzaklık. İçte ufak tefek uzaklaşmalar bir değişme, yenileşme değil; merkez noktasını genişletmedir. Oldukça uzaktaki kıyıya ulaşan dalga, sudaki halkalar, elbet merkezdeki çıkış noktasının görünürlüğünü, kesinliğini kaybetmiştir, ama dikkatli bir göz bulabilir onları.

Benden de size bir soru: Neden «şiirimizin bugünkü durumu» değil de «şiirinizin bugünkü durumu»? Sorunuza «şiirimizin...» diye başlasaydınız bir soruda iki soru derlemiş olurdunuz.

SON

Edip CANSEVER

İlk şiirlerimle ,bugünkü şiirlerim arasında ne gibi ayrımlar var? Bunu kestirmek oldukça zor. Genede bir şeyler söylemek gerekirse, şiirin iki önemli dayanağı olan duyguyla düşünceyi edinme, sonra da bunları şiire çevirme güdüsünün değişmezliğine inanıyorum ben. Örneğin İ. Berk'in «Galile Denizi» n-deki şiirleriyle, «İstanbul»daki şiirleri arasında, işçilik bakımından, olağanüstü bir ayırım bulamazsınız. Olsa olsa bu şiirlere kaynaklık eden değerler yer değiştirmişlerdir, okadar. Ben buna «başkalık» diyorum. Başkalıksa kişiliği değiştiriyor ,onu bir kat daha zenginleştiriyor. Diyeceğim, insanın edindiği bir kişilikten, bu kişiliğin de gereklerinden kopması düşünülemez. O kadar ki, önceleri salt yaşantılarına uygulanan bir şair, giderek, yaşantılarını şiirlerine, yani o şair kişiliğine uygulamaya başlıyor. Böylece şairler, belli bir süre sonra, ancak kendi kişiliklerine yararlı oluyorlar, onu büyütüp geliştiriyorlar.

Gene de ,bu arada değişen bazı şeyler var. En önemlisi de şu: İyi şiirler yazabilen bir şair, bu «iyi» yi aynı zamanda önemli kılmak yeteneğini de elde ediyor. Önceleri bazı isteklerin, bazı belirtilerin (tezahür) biçimlenmesi olan şiir, sonraları bu isteklerin bazı düşünce kalıplarına dökülmesiyle güçleniyor. Bence bu ,bir «bilince varma» dönemidir; yani Şairin salt estetik bir bildiriyle yetinemediği dönem. İşte «iyi» yi önemli yapmak, ancak bu dönemde yürürlüğe giriyor.

Bira zdaha kişisel konuşmak gerekirse şunları diyeceğim :

Ben «Dirlik Düzenlik» le «Yerçekimli Karanfil» deki şiirlerimi, estetik denemeler olarak kabul ediyorum. Ama acısını duyduğum şiirleri yazmak için ,bu denemelerden bol bol yararlandığımı da söyleyebilirim. Ne varki, bugün o şiirleri yeniden yazsam, çok başka bir anlayışla yazardım. Demek anlayışlar değişiyor da, şiir değişmiyor. «Umutsuzlar Parkı» ne gelince; düşünceyi duygunun eyemeliğinden kurtarmak, böylece duyguyla düşünceyi eşitleyerek bir «başka» şiire yönelmek istedim. Denebilir ki; korkunun, ezilmişliğin, tedirginliğin ya da kökleri topluma bağlı bir bunalımın, günümüzde kapladığı yer oranında bir canlılık elde etmeyi kurdum.

Son olarak şunları demek isterim: Olgunluğa varan her davranışta ,ya da belli bir ustalık döneminde «Ben»i gizleme, bir çeşit sun'iliğe sığınma da var. Belki de Baudelaire'in sun'i şiir deyimini buna bağlamak gerekir. Öyleyse ilk şiirlerim benim özelliklerimi daha mı iyi belirtiyorlardı acaba? Ya da şimdiki yazdıklarım ilgilerimin yoğunlaştığını, yani bir «kendimi örtme» durumunu mu gösteriyor?

ŞİİR ANLAYIŞLARI

Ahmet OKTAY

Benim şiire başlayışım çok kendiliğinden oldu. Ne metafizik bir kaygım, ne de toplumcu düşünce - lerim vardı. Bir süre başka şiirlere öykünüp dur - dum. yayınlamadan. Yavaş yavaş kendimce bir ya - şama serüveni tutturunca yazdıklarım soluk kaza - nır oldu. Giderek okuduklarım, gördüklerim, de - neylerim beni toplumcu bir plâforma vardırdı. Haksızlık, ekonomik ve ahlâki kölelik, savaş, kısa - ca kişioğlunu onurundan eden her şeye cin ifrit oluyor, daha iyi, daha insanca bir dünyanın özle - mini, haklılığını duyuyordum. Halâ da ilk yılları - mın düşünce ve inançlarından caymış değilim. Ne var ki, şiirimin yönü değişti bir bakıma.

Her yazar şu soruyu sormalıdır sık sık: nasıl yaşıyorum? Aldanmamak, yıllarını boşa tüketme - mek için en iyi yoldur bu. Bu soruyu kesin ve iç - ten olarak cevaplandırdıktan sonra gerçek bir du - yarlığa varılabilir. Bence estetik plânda «gerçek» dediğimiz, bu duyarlığın yazarın yaşamasına uy - gunluğudur.

Toplumcu şiirler yazıyor ya da öyle sanıyor - dum. Ama yazdıklarımınla durumum arasında bir eylem boşluğunu da sezmiyor değilim. Sonuçta el - de ettiğim, şiir düzenin ne kadar sağlam olursa ol - sun «teksiroloji» den başka bir şey değildi. Politik düşünceleri nerede olsa her gerçek şair sonun - da kendinin çözümünü verir. Yazdıklarım doğru şeylerdi ama kendi ÖZEL DURUMUM görünürde yoktu. OLANI değil OLMASI GEREKENİ yazıyor - dum. Burda direnmek tarihin mekanik yorumu dı - şındaki yaratıcı insanı öldürür. Şair bu noktayı geçemez, bilimin gösterdiği toplum içindeki doğru - lara, çatışmalara, kısaca o sonsuz sürece kendi du - yarlığını, beşeri tavrını koyamazsa çabuk görülür hesabı. Bunu iyi anlayınca sıkı sıkıya yaşamama sarıldım. Her sanat eserinde, her mısırda bu ya - şamanın tanımı yapılmalı, doğrulanmalıdır. Ötesi büyük bir yanılmadır.

Bugünkü durumda bir şair olarak ben, eylem alanına çıkarılmış bir davranış içinde değilim. Yüzde yüz halkın arasına da karışmış değilim. Bu

Yukarda kişiliğin önemini belirtmiştim. Oysa kişiliği yitirmek, ya da bir başka deyimle, onu «her - keslemek» daha da önemli. İşte Dostoyevski! Şim - di insanlar, biraz da çoğul olarak, Dostoyevski'yi yaşıyorlar. Belki de bu tanığı olduğumuz yaşama biçimleri, Dostoyevski'de simgeleniyor. Bir bakıma, artık «Suç ve Ceza» yazarı yok diyebiliriz...

Demek oluyor ki, bir şairin önceki anlayışın - dan ayrılması ya da ayrılmaması önemli değil. Hat - tâ önemli olan yalnız kişilik kazanmak da değil; c - nu yitirir durumda olmak...

Edip CANSEVER

yüzden şiirlerime yansıyacak olan toplumcu öz, bir A. Kadir'in, bir A. Arif'in toplumcu özünden fark - lı olma k zorundadır. Özgürlüğü kısılmış bir top - lumda «birlik» ten yoksun YALNIZ bir adamım ben. Yüzlerce yazar bu durumdadır bugün. Koşullar mı zorladı? Yoksa yazarlar mı ürkekleşti? Pek bilmi - yorum ama, bugün o gür sesli, kahraman şairler yok. Burda DÜN, BUGÜN ve YARIN arasında sı - kışıp kalmışım. Seçmek gerekiyor. Bu noktada ken - di gerçeğiyle toplum gerçeğini birleştirmek, hem zaman kılmak isteyen her yazar kuşku ve hüzur - suzluktan kurtulamaz. DÜN'den iyimser sonuçlar çıkardığım kadar, kötümser sonuçlar da çıkarıyo - rum. İlerliyen tarihsal akışa rağmen. YARIN'sa başlı başına bir sorudur. Onun kendi düşünceleri - me uygun olmasını isterim, bunu gerçekleştirmek için çalışırım ama bu «mutlak» bir olgu olmaktan uzaktır. Bana kalan BUGÜN'dür. Bugünü sapta - mak, belirtmek için Aragon'un şu sözleri bana çok uygun geliyor : «Umutsuzluk ve cansıkıntısının to - humlarını ekiyoruz.»

Anlıyorum halkla aramı açtığımı. Ama bu, bi - reycilikten çok, doğru olma çabasıdır geliyor. Ya da şiirdeki gerçek duyarlık adına. Bir şiirin hi - kâyesi şairinin hikâyesidir. Öyle sanıyorum ki, toplum hayatının yankısı şiirde bilimin istediği gibi değil, şairin yaşamasındaki gibi. trajik duyar - lığın kendiliğindenliği içinde verilmelidir. İçimizde kristalleşmemiş her duruma, her olaya, duygu ve eşyaya boş vermiyoruz. Kesif, sarsıcı şiire burdan varılabileceğine inanıyorum.

Zaman zaman eski yoluma dönüyor, halkı ak - tüel mücadelesinde destekleyici şiirler yazıyorum. Bu bana bir iç rahatlığı veriyor. Nihayet namuslu ve doğru bir iş yaptığımı biliyorum. Ama eksik bir yön var onlarda. Bu eksiklik, şiire mutlaka kon - ması gereken YAŞAM'dır.

Anlıyorum ki ben, şiirimdeki toplumcu özü başka bir alana aktarmak, daha benim, dolayısıyla daha gerçek olan doğruları söylemek zorundayım.

Bugün beni ilgilendiren, burdaki aydının du - rumudur. Halkın da içinde bulunduğu koşulların etkisiyle yalnızlaşmış ve bunalmış insandır. Bu insan Sızip mi olacak Promethe mi? Yazdıklarım - da bu sorunun görüntülerini, bir de en köklü kor - kuyu, Malraux'nun «ölüm bilinci»ni arayın. Bütün bunlar varlığın özgürlük sorununa bağlanmıyor mu bir yerde? Kendi kendimize karşı özgür oldu - ğumuz gün, halkla aydın el ele verecek.

Toplum beni en ilgilendiren olgudur. Ama es - kisi kadar rahat ve emin değilim. Bugün ne kadar toplumcu olursak olalım, bütün bir çağın üstümü - ze yığıldığı geçmişten ve bu yıkıntının b - dirdiği trajik endişeden kurtulamayız.

ETKİ ÜSTÜNE

Tahsin YÜCEL

Bazı yazarlarımız etkilenmenin erdemleri üzerinde gereğinden fazla bir titizlikle duruyor ne dense, bir sanatçının başka bir sanatçının etkisinde kalarak ona özenmesinden daha doğal, hatta daha doğru birşey olamayacağını söylemeye kadar götürüyorlar işi. Bu çeşit yazarlar, sanatçılar, her gün olmasa bile sık sık çıkıyor karşımıza. Ne yalan söylemeli, onların bu çabalarını hiç mi hiç beğenmiyorum. Sözlerinde bir gerçeklik payı bulunmadığını ileri sürecek değilim, böyle birşey aklımdan bile geçmez. Ben de biliyorum: her sanatçıda kendinden önceki sanatçıların da, çağdaş sanatçıların da iyi kötü bir etkisi vardır. Hatta hemen her sanatçı sanatçı olmasını, yazma, yaratma isteğini biraz da bu etkilere, okuduğu, dinlediği, gördüğü başka sanat eserlerine borçludur. Bu çeşit etkilerin zararlı olduğu söylenemeyeceği gibi, sanatçıyı belli bir alan içine çivileyecekleri, etkileri altında kalan sanatçıların gerisinde gölgesinde, bırakacakları da söylenemez. Bunları yazarken, Rousseau'ya sonsuz bir hayranlık duyan büyük Rus romancılarını düşünüyorum. Koskoca bir Dostoyevski'nin yanında Jean-Jacques Rousseau gibi bir sanatçı öyle küçük, öyle geri kalır ki. Böyle bir karşılaştırma, etkilenmenin gönüllü savunucularının işine pek yarar herhalde. Ama ben, etkilenmenin büyük gücünü ortaya koymak için yapmadım bu karşılaştırmayı. Ben yalnız etki altında kalmanın bir sanatçıyı köstekliyemeyeceğini göstermek istedim. Dostoyevski'yi Dostoyevski yapan şeyin, Rousseau'ya duyduğu hayranlık olduğunu söylemek gülünç olur. Çünkü Dostoyevski'nin hayatında Rousseau'ya duyduğu hayranlık önemli bir yer bile tutsa, eserlerinde Rousseau etkisinin izleri yok gibidir, eriyip gitmiştir. Dostoyevski'yi büyük romancı yapan etkenler öylesine çoktur ki.

Etki kavramı üzerinde düşünürken bunu hiç unutmamalı bence. Başka sanatçıların etkisi altında kalmaya, sanatçının hayatındaki düşüncelelerdeki, düşlerindeki, öbür etkilerden fazla bir önem vermemeli. Öyle ya, yalnız başka sanatçıların etkimez ki sanatçıya. Gördüklerinin, yaşadıklarının, öğrendiklerinin, aşkların, acıların, sevinçlerin, kinlerin, haksızlıkların, dostluklukların, içinde yaşadığı çevrenin de en azından okuduğu, sevdiği, çok iyi tanıdığı eserler kadar bir etkisi vardır üzerinde. Kişiliğinin belirmesinde, yeni şeyler getirmesinde bunların önemi çok daha büyüktür. Başka bir sanatçıdan gelebilecek yaratıcı etki de, bu etkilere karşıyan, içlerinde eriyen, onlarla birleşip bir bütün meydana getiren etkidir. Doğal olan etki lenme budur, böyle bir etkilenmenin dışına çıkan hiç bir sanatçı da gösterilemez gibime geliyor.

Yazık ki bazı yazarlar, bazı küçük sanatçılar pek çabuk unutup bunları. Bu anlayıştan yola çıkıp pek kısır sonuçlara, ışıksız çıkmazlara varıyorlar. «Etki altında kalmak kadar doğal birşey yoktur.» sözü kalıyor akıllarında, bununla yetini-

yorlar, yalnız bu söze dayanıyorlar. Kimileri farkında olmadan, kimileri bile bile, etkilenmenin bir zaman, bir yaşantı işi olduğunu akıllarına getirmek istemiyor, işi kolay yanından, yapmacık, köksüz yanından ele alıyorlar. Bir başka sanatçıya özenmek, onun sanatını benimseyip kendi eserlerini de onunkilere benzetmeye çalışmak, adına lâyk bir sanatçıya hiç de yaraşmayan, gerçek etkiyle hiç bir ilgisi bulunmayan birşey. Bu yolu tutanlara birşey de sağlamaz, hiç bir zaman ardından gidilen sanatçının yüceliğine erdirmez onları.

Düşüncemi daha iyi anlatabilmek için bir örnek vereyim. Bir dergide bir zamandır bir genç eleştirmenin yazıları bazan kahkahalarla güldürüyor, bazan da acı acı düşündürüyor beni. Yazılarından hemen anlıyoruz, genç eleştirmenin ereği şu: Ataç'a benzemek, belki de, her gönülde bir aslan yatar derler, Ataç'ın yerini doldurmak. Keşke doldurabilse! Ama o bunun pek kolay olduğunu sanıyor, Ataç'ın sık sık yaptığı şeyleri yapıyor, meselâ yazılarında ikide bir, Divan edebiyatından beyitler alıyor. Ne var ki Ataç'ın yazılarına hoş bir hava getiren bu beyitler, onun yazılarında sırtıtmaktan, yazarı küçük düşürmekten başka işe yaramıyorlar. Sebebini açıklamak pek kolay: Ataç gençliğinden beri o beyitlerle beslenmişti, onları anlardı, sevdi, her yanlarıyla bilirdi. Birine benzemek için değil, bilgisini göstermek için değil, içinden geldiği için anardı o beyitleri. Ama sözünü ettiğim eleştirmen aşağı yukarı benim kuşağımdan, Divan edebiyatı üzerindeki bilgisinin derme çatma bir lise bilgisini aştığını hiç sanmam. Andığı beyitleri gerçekten sevdiğine de inanmıyorum. Ataç'ın yazılarına güzellik katan birşeyin genç yazarı gülünç bir duruma düşürmesi bu yüzden.

Ama, neden bilmem, bu kadar açık birşeyi göremiyoruz. Etkilenmenin erdemine inanmışız bir kere, gerisini unutupyoruz. Dün bambaşka bir yoldan giderken, bugün birdenbire, çok daha başka bir yola sapan sanatçıları çok gördük. Neydi bu dönüşlerin sebebi? Bir başka sanatçıyla, bir eleştirmenle bir iki saatlik bir konuşma, ya da neden sonra, hem de çoğu zaman yalan yanlış, tanıdıkları bir sanatçı, bazan bir tek kitap. Ondandır, bu kadarcık birşeyden sonra, gelsin yeni düşünceler, gelsin yeni deyişler! Karşınızda yepyeni bir sanatçı... Ama ben böyle bir sanatçıya kolay kolay sanatçı diyemem doğrusu. Etkilenmelerindeki, değişmelerindeki içtenliğe de kolay kolay inanmam. Çünkü bir sanatçının, bir insanın birdenbire değişebileceğine inanmam, sanata saygım ne kadar büyük olursa olsun, bir kitabın bir insanı tamamiyle değiştirebileceğine de inanmam. Ama yanıyorsam, gerçekten insana böylesine etkiyen büyük sanatçılar, büyük kitaplar varsa, ben de bir gün böylesine etkilenirsem, onların gülünç ve bayağı kopyalarını çıkarmaya, bu kopyalarla kendime bir ün sağlama çabı yapmam herhalde, onları tanıtmak, açıklamak, sevdirtmek için yazılar yazırım.

YELKEN — EKİM 1959

ÖDÜL ALAN KİTAPLAR

Bu yıl T. Dil Kurumu yargıcılar kurulunun T. D. K. ödülünü almaya değer gördüğü eserler Sabahattin Eyüboğlu ile M. Ali Cimcoz'un çevirdiği DEVLET, Doçent N. Uygur'un Ben PROBLEMİ, Tahsin Yücel'in DÜŞLERİN ÖLÜMÜ adlı kitaplarıdır.

Sanatçı arkadaşlarımızın bazılarına kararı nasıl karşıladıklarını sorduk. Görüşlerini veriyoruz.

M. ALİ CİMCOZ

Çok mütehassissim. Eser meydandadır. Devlet'in önsözünde yapmak istediğimizi anlattık. Sabahattin Eyüboğluna teşekkür ederim.

ADLİ MORAN

İkisinde de isâbet vardır. Öteki kitapların yanında elbetteki Tahsin Yücel'in Düşlerin Ölümü kazanacaktı.

TARIK DURSUN

Yaşasın Türk Dil Kurumu.
YÜKSEL ASLAN

Devlet'i okudum, güzel bir çeviri, hakkı.

Ö. F. TOPRAK

Dil Kurumunun amaçları bakımından Eyüboğlu'nun çevirisi armağan kazanmakta hiç su götürmez.

Tahsin Yücel'in kazanışı öyle sanıyorum ki yeni bir tartışma konusu olacaktır. Bu şu demek, her zaman kaybeden kazanıyor sayılmalı.

ARİF DAMAR

Sabahattin Eyüboğlu'nun çevirdiği Devlet'in armağanı almasını çok iyi karşılıyorum. Hikâyî konusunda birşey söyleyemiyeceğim.

SEZER TANSUĞ

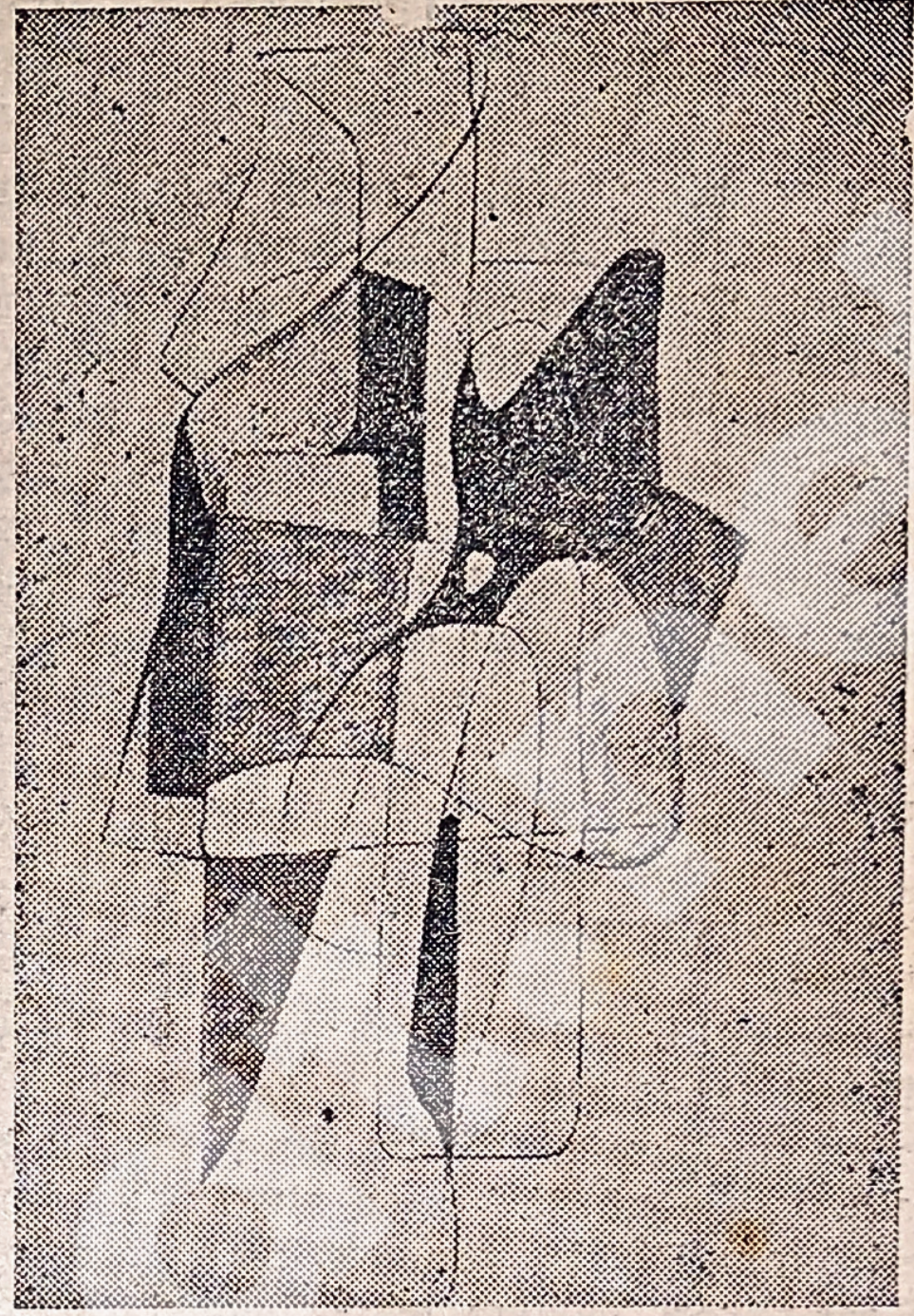
Bu başarılar kazananlarla birlikte T. D. K. nun da zaferidir. Çünkü bu yazarların dildeki ustalıkları yalnız kendi çabalarından değil T. D. K. nun çalışmalarından da gelen bir sonuçtur.

S. GÜNAY AKARSU

Sabahattin Eyüboğlu'nun Devlet'nin kazanması yerinde, katılan hikâyî kitapları içinde elbet. teki Düşlerin Ölümü kazanacaktı.

SELAHATTİN HİLAV

Devlet'in kazanmasına karşı kuşkusuz evet diyorum. Tahsin Yücel'in de kendi anlayışı içinde en yetkin bir cümle yapısına doğru gittiği açıktır. Öteki kitapların arasında Düşlerin Ölümü'nün seçilmesini doğru buluyorum. Ancak hikâyînin cümle yapısının dışında bir çim arıyarak daha düşünceye değgin ve soyut bir düzene gitmesi istenir. Demir Özlü Bunaltı'da türkçesi durulmamış olmasına karşın böyle bir çaba peşinde.

Desen : Nermi AKSOY

UÇURUMLU IRMAK

Sorulsa biz çağırdık suları bu ırmağa
Gizli uzun bir avda kanlarıydık çalışan
Çizilmiş ormanıydı çadır kapılarına
Bir geyik bize doğru kendini aralayan

Ne yapsak hiç bitmeyen bir avın gösterdiği
Bu tüyler aramızda kimbilir kime komşu
Uğruna bir zamanlar o tutsak düştükleri
Yalnız kendi sesiyle bir şehrin konuştuğu

Kendi denizleriyle yalnız kendilerinin
Kurdukları tapınak bir kapının ardında
Türküsüydü onlara öteki denizlerin

Sorulsa biz çağırdık onları boğulmağa
Eksikli yanlarına o hiç tamamlanmayan
O hiç geri dönülmez uçurumlu ırmağa

Anne, «sevgili anne»; gümrük kıyı koruma memurlarından Bay Aptullah Tanyol'un karısı Hayriye, beşinci çocuğunu doğuruyor yukarıda.

İrili ufaklı dört çocuğu bahçede -en kabası on- bir yaşında- tulumbanın önünde oynuyorlar. İçi su dolu yalakta, «Abla»nın kese kâğıdından yaptığı muhteşem kayık hiç batmadan yüzüyor. Onu, seren direği yerine, beyaz kocaman bir tavuk tüyü süslemekte. Şaşılacak şey; daha ne ıslandı, ne de battı. Üç küçük kardeş kayığı bırakmış, birbirlerini ıslatıyorlar da ondan.

Ablaları bağırp çağırıyor. Yapmayın etmeyin diyor. Aldıran kim, ona kim bakar şimdi ?

«Hasan yapmasana, sen büyüksün!» diye bağı- rıyor Fatma.

Saz benizli, toparlak kafalı oğlan hiç tınmıyor ama. Tepesi fena halde atmış zaten. Kızların biri ensesinden su dökmüş. (Gösteririm plan sana ben!) diye soluyor. Öcünü de hemen alıyor; nereden öğ- rendiyse öğrendiği bir oyunu yerine getirip topunu birden şaşırtıyor. Yalağın içine, hem de o muhte- şem kayığın içine işiyor.

Kayık bir ara bocalayıp yana yatıyorsa da, gene batmıyor. Sular damlıyor tavuk tüyünün üs- tünden. Küçükler (Dönerse bize de gelir...) gibiler- den kaçıyorlar. Ama Fatma, olduğu yerde duru- yor. Sanki hüner yapmışcasına kabaran küçük oğ- lana derin bir ilgiyle bakıyor.

Hasanda, hepsini kaçırdım diye bir çalım bir çalım. Ablasına meydan okuyan bakışlarla dimdik, aşağıdan yukarı şöyle bir bakışı var; çenesini gıdı- ğına yapıştırmış, genç boğa birazdan insan süse- cek sanılır. Nedir ki, onu ıslatmağa da pek yanaşa- mıyor. Hiç bakmaz. şamarı indiriverir sonra.

Yalağın kıyısına oturup kolunu suya daldırı- yor. Hele sokulsunlar, yansaınlar... ağızlarının pa- yını vermeğe hazır, alesta, bekliyor.

Ötekiler tabansız mı tabansız. N'olacak, alt ucu kız hepsi. Suyla oynamaktan cayıyorlar elbet. Evcilik oynasınlar daha iyi. Hasanı sokarlar ara- larına. Kiremit parçalarını, karpuz kabuklarını top- larını toplayıp kendilerine yemek, pişirsinler. Her kiremidin üstüne bir de yaprak kosunlar. Anaları- nın pişirdiği, tadını bildikleri tüm yemekler orada. İh ih ih! Aman ne tatlı olmuş, ne tatlı kardeş.

«Babama söylicem seni, görürsün...» diyor Fatma.

Oğlan :

«Söylersen söyle be...» deyip omuz silkiyor

«Korkum mu var!»

«Bak görürsün.»

«Söyle dedik ya.»

Fatma :

«Pişman olacaksın o zaman», diyor. «Yalvara- caksın ama, söylicem!» Sol el yumruğuna sağ el yumruğunu vuruyor: «Oh ya, oh ya... dövsün de gör gününü.»

Buna karşı :

«Hih...» deyip kafa tutuyor oğlan. «Babam se- ni mi dinler, beni mi? Seni mi sever beni mi? Yap- madım baba derim, ablam yalan söylüyor derim. Tamam!»

Babasının yanında kızların kredisi sıfır çün- kü. Küçücük akli buna eriyor pekâlâ. Üç kıza karşı bir tek oğlan o. Sofrada babasının yanında oturan da o. Her akşam üstü babasının elindeki erzak çı- kınına elini daldırdı mı ağzını bile açmaz babası. Ama ötekiler, na şu Fatma, daldırsın bakalım? Kız- larına bir de değnek yemezlerse adam değil.

Gözdağının biçimini değiştirdi Fatma :

«Sen babama güveniyorsun. Ben de anneme söylerim. daha iyi. O senin payını verir! »

Hasan :

«Hih!» diye eğlendi bu kez de. «Kimi kandırı- yorsun be? Annem hasta gene, yatıyor. Bir hafta- da zor kalkar...»

Kız uyandı bu sözle. Anası hasta, ya, hasta. Kardeşlerinin başında korkuluk gibi durmaktan caydı. Zaten dinledikleri yok. Kutsal ödevini bira- kıp mutfağı geçerek yukarı seğırtti. Tam zama- nında, daradar, yetiştirdi. Anasının boğulur yırtılma- sına koyverdiği o keskin çığlığı da, hemen onun peşisıra, ciğerlerine havanın dolusuyla irkilen be- begin gevrek sesini de bir arada işitti. İçinden: (Keşken erkek olsa da Hasanın burnu kırılrsa, pa- pucu dama atılsa...) yollu bir dilek gecti cabucak. Geçer gecmez de körpe hayalinde, şöyle böyle de- ğil, bir alay sidikli bez birikti. Sonra besik sallama- mak. Besiği sallarken sesini anasının sesine uydu- rup ninni söylemek:

«Dandin dandini dastana

«Danalar girmiş bostana

«Kov bostancı danayı

«Yemesin lâhanayı...»

Yeni kurtulmuş bunlardan. Okula yeniden gi- decek. Okula gidemeyince öğretmen hem kulağını çekiyor neden gelmiyorsun diye, hem notunu kır- yor. Kırıp sınıfta bırakıyor. Fatma daha ikide. Ar- kadasları beste.

Çizmelerini yatmadan yatmağa çıkartan baba- sı, onu görünce kaşlarını çatı ilkin. Sonra ona sı- ğındı. Kendisi içeri giremiyor nasılsa, bari o gir- sin de Hâfızanına yardım etsin azıcık. Uzun sür- dü bu iş.

«Hadi sen gir de bak...» diyor. «Ben burdayım. Hemen haber ver bana: kız mı oğlan mı?»

İçeride sesler kesilmiş. Sonra, bir inilti. sesi. Yeniden sessizlik. Bay Aptullah Tanyol bıyık- larını buruyor sinirli sinirli. Çocuğu vaktinde de- sürmeği beceremiyen «beceriksiz karı»ya adam- kılı içerliyor. Eh, bir de kız olursa yani, çekeceği var elinden. Oğlanı ilkokulu bitirir bitirmez bir iş- korsun. -Hasanı, en büyük oğlunu okutacak. o bas- ka. Ama kızı n'aparsın? İsin yoksa evlendirinceye- dek besle dur. «Agobun kazı gibi» ha bire yutsun- lar, yesinler. Başa mı çıkar?

Neyse ki dışarı çıktı Hafizanım. Ama ille bir aksilik olacak; o dışarı çıkarken Fatma da içeri giriyordu. Kadının elindeki leğen dan... diye ka-fasına çarptı. Kanlı suların birazını üstüne giye-ken kendini tutamayıp «Of başım» dedi kız. Baba-sı :

«Önüne baksana sıpa!» diye onu haşladı.

Hafizanımsa :

«Destur, kabahat bende oldu...» deyip sıpayla babasının arasını buldu. Leğeni helâya doğru koş-turdu. Boşalttı. Çalkaladı, bir daha boşalttı. Geri dönerken: «— Kurtuldu, oldu. Sen de gel artık Ap-tullah bey!» diye çağırdı.

Baba, kızını iteleyip döşeğe daha önce yanaş-tı. Beşinci çocuğunun nasıl birşey olduğunu gör-meğe uğraşıyordu, boynunu uzatmış.

Fatma anasına baktı. Babasına değmeden, koltuğu altından, anasını süzdü. Anacığı, gene de onun anası, terden saçları şakaklarına yapışmış, yatakta yatıyor bir kalıp. Bitmiş bitmiş. Dudakla-rında, benzinde bir damla kan kalmamış. Korkutu-yor bayağı. Kardeşe, o kıpkırmızı et parçacığına gelince; yanı başına konmuş. Ne de ufak surati. Kepçe, Pek çirkin şey doğrusu. Şiş göz kapaklarıy-la, kurbağa yavrularını andırıyor. Ama kız, daha önceki sınamalarına güvenerek, onun çok geçme-den aklaşıp güzelleşeceğini bilmekte. Şu kırmızı-lık morluk gidecek. Kokladıkça süt kokacak. «Cen-net kokusu...» diyecek anası buna. Altı ay değin tepesi bilgildayıp tıktık atacak. Hiç bastırmıyacak, ıslak tülbendle kabuklarını alacaksın. Karnı ağrı-yorsa, ağzına kaşıkla anason suyu vereceksin.

Anne, kapkara birer kapakla örtülü fersiz göz-lerini aralıyor. Başucuna dikilen kocasıyla en bü-yük kızına ayrı ayrı bakıyor. Gülmeğe çabalıyor, gülüyor da .

«Oğlan mı?» diye fısıldıyor.

Hafizânım öteden :

«Kız!» diyor. «Kız. Uyumana bak sen...»

Kaşı gözü yerinde, sakatsız. Basbayağı çocuk işte. Şunlara bak: Tanrıyı gücendirip günaha girecekler. Ya bir yanı sakat olsaydı daha mı iyiydi? Karı-koca, ikisi de oğlan çocukla bozmuşlar. Töbe estâğfurullah, töbe...

«Uyu da aklın başına gelsin...» diye tersliyor. «Allah kız çocuğunun rızkını da beraber verir. Sen kocana ne bakıyorsun ayol? Bizimkişi aksine, kızımızın başına birşey gelecek diye akli çıkar korku-dan. Erkek evlâdın çoğu hayırsız şimdik. Büyütür edersin, kimi meyhaneye dadanır kimi bilmem ne-reye...»

O söylene dursun, Bay Aptullah Tanyol'un su-ratından düşen bin parça. Eşinin beceriksizliğine içerliyor ha içerliyor. Doğurmağı hüner sanır şu karılar. Asıl hüner ona bakmakta.

Hafizânımın çenesi durur mu:

«Artık çocuk mocuk yapmayın sakın! Şu hâle

bakın!»

«Ne var, çok mu güç oldu doğum?»

Komşunun karısı :

«Erkek kısmısı işin safasını sürer, kadınlar ce-fasını çeker...» diyor. «Oldu zahir, olmasın mı? Çatı kemikleri iyicene sertleşmiş artık. Benim bildiğim otuzunu geçti mi kadın, doğurmamalı.»

Gümrük memuru, (Onu biz de söyledik, ama ne karışıyorsun?) diye karıyı tersliyecek. Tersliyecek ya, komşuluk hatırı var arada. Para falan da almaz üstelik. Maksadı yardım, İki sokak ileride oturan ebe, ayın ortası olduğunu düşünmez, ana-sının nikâhını ister. Karısı ayağa kalksın hele. Bir tencere aşure kaynatır, geleni ağırlar olur biter Zaman gitgide kötüleşmekte. Loğusa şerbeti kusur kalsın.

Aklında bunlar. Karısına, bebeğe bakarken bunları düşünüyor. Loğusaysa; yeryüzünün en gü-zel gülüşlerinden birisiyle, bir eser ortaya koyan-ların yarı sıkılğan yarı mutlu gülüşüyle yeniden gülümsüyor. Sonra dalıyor.

«Hişt...» Parmağını dudaklarına bastırıyor Ha-fizânım. «Daldı.»

Adam bezgince, odadan dışarı çıkıp aşağıya, bahçeye iniyor. İnerken, «doğum münasebetiyle» eline geçecek parayı hesaplıyor. Bir de çocuk zam-mı alacak, ayda 10 lira. (Şu on lirayı, on lirayı de-ğil yirmi lirayı onlara bıraksam...) diye geçiriyor içinden. Alın da siz idare edin, desem...)

Çocuklar oyunu kesip babalarına bakıyorlar. Belli ki canı sıkılmış. Hasan hiç orali değil. Bir tür-kü tutturmuş. Tulumbanın kıyısındaki yalakta su-larla oynamaya devam ediyor.

«Fatma!» diye bağılıyor Bay Aptullah.

Fatma koştu geldi.

«Bak bakalım, kahve varsa bana bir kahve pişir!»

«Annem sakladı, var baba.»

Fatma mutfaktaki mangalda kahveyi pişirip getirince, erkek kardeşinden yana bakarak :

«Hasan demincek ayıp bişey yaptı baba!» di-yor.

«N'aaptı?»

«Şey... yaptı...»

Kız utanıp söyliyemiyor. Baba Hasana dönü-yor: «N'aaptın oğlum?»

Hasan cırlak bir sesle :

«Bi şey yapmadım vallaha...» deyip ablasını yalancı çıkartıyor.

«Kız, benim derdim kendime yeter. Bir de si-zinle mi uğraşacağım!» derken Bay Aptullah Tan-yol'un sol eli, tersinden, olanca gücüyle Fatmanın yanağında şaklıyor. «Defol karşımdan...»

Kayık gene yalakta. Tepesinde, seren direği yerine ak bir tavuk tüyü...

.....
(«NE EKERSEN...» adlı romandan)

TAHSİN

HANEY

Aydın Kime Derler

1 — Aydın kime derler?

2. Atatürke' inanan devrimcilerin bugün memleketimizde yapacakları iş ne olmalıdır?

3. Türkiye'nin ihtiyacı olan aydın kişiyi ne şekilde anlıyorsunuz?

Konuşan: Yavuz ÖRTEN

FALİH RIFKI ATAY

1. Aydın kültürlü adama derler.

2. Durmadan inkılâplar davası uğruna fikir mücadelesi yapmak, siyasî partileri, durmadan bu prensipler üzerinde birleşmeğe davet etmek.

3. İnkılâpçı, yani garpcı, milliyetçi ve medeniyetçi.

Ord. Prof. Dr. Kâzım İsmail GÜRKAN

1) Aydın, Kendi iş hayatının sınırlarını aşarak memleket ve dünya meselelerinin tümünde bir fikir ve kanâat sahibi olan, bilginin her dalında yeni bir meseleyi etüt etmenin metotlarına vakıf olan insana demelidir.

2) Atatürk; yeni nizamı, medeniyeti, daima ileriliği istiyordu. Atatürk'e inanmak medeniyete inanmaktır. Atatürk'e inananların yapacakları bütün gayret ve hamlelerin hülâsası medeni tekâmülde tavizat vermemektedir.

3) Türkiye'nin ihtiyacı olan aydın kişi, büyük okumuş kitlelerin arasından çıkar. Onun için evvelâ bütün memleketi okutmalı, en aşağı ortalama lise seviyesine getirmelidir.

Emrullah efendinin Tubâ ağacı hikâyesinden beri hâlâ kökümüz tamam değildir. Kökümüz büyük olur, gövdemiz kalınlaşırsa, çiçeklerimiz ki aydınlarımızdır baharların kuvvet ve kudreti ile pırıl, pırıl açacaklardır.

Tahsin Yücel'in birinci kitabının adı «Uçan Daireler» idi. İkinci kitabı ise «Haney Yaşamalı» adını taşıyor (7). Bundan önceki yazımızda birinci kitabı incelemiştik (8). Bu yazımızda da ikinci kitabı gözden geçireceğiz.

A — HAVA HİKÂYELERİ :

Önce de belirtmiştik : Uçan Daireler'de biri O. Kemal'e, öbürü S. Faik'e yönelen iki çizgi vardı. Bu çizgiler, epey değişerek, Haney Yaşamalı'da da devam ediyorlar. Yalnız, ikinci çizgi birinciden öne geçiyor bu kez. Hatta, çoğu zaman egemenliği altına alıyor onu.

Bu çizgi üzerinde uzanan hikâyelere psikolojik «hava hikâyeleri» adını veriyoruz. Hava hikâyelerinde olay, ya ruhsal bir ortamda eriyor, ya da o ortam (vasat) için bir fon yerini tutuyor. Yani hiçbir zaman öne geçemiyor.

Şimdi bu hikâyeleri teker teker inceliyelim.

1. KELEPÇE :

«Ben böyle sıkıntı görmedim. Boğazım kilitleniyor. Bunaliyorum, dünyalar başıma yıkılıyor. Şu gök delinse de bir soluk alsam. Korkuyorum. Ayaklarım birbirine dolaşıyor. Bacaklarım titriyor. Başım dönüyor. İki de bir durup önüme ardıma bakıyorum. Arkamdan gelip yakalayabilecekler, bileklerime kelepçe takacaklar, sürükliye sürükliye götürecekler diye ödüm kopuyor.» (s. 57)

Yücel işte böyle giriyor Kelepçe'ye. Girer girmez de okuru bağlıyor konuya. Öyle ki, ilgilenmeden edemiyoruz: «Niçin ödüünüz kopuyor?» diye soruyoruz kahramana. Bizi yavaş yavaş aydınlatıyor: Paraları «didik didik ettim, parçaları bildiğim kadar parçaladım. (...) Yırttıkça içim serinliyordu. (...) Cezasını bilmiyordum. Ama yırtmasaydım çıldıracaktım.» (s. 58). Gelgelelim, bu cevap da yetmiyor, yeniden soruyoruz: «Niçin?» Gerçi az sonra bunu da öğreniyoruz, ama sorular bitmiyor ki. Her cevabın ardından başka bir soru çıkıyor. Böylece, hikâye çözüle çözüle sona eriyor.

Birinci kitaptaki «Vatandaşın Sesi, İnce Hastalık, Mektup» adlı hikâyeler gibi Kelepçe de monolog biçiminde yazılmış. Giriş bakımından ise «Babuşka» ile «Fonguraf»a benziyor. Önce olayın sonucu, sonra kendisi anlatılıyor. Sondan başa doğru gidil. Hani, buna «polis romanı tekniği» denilse yeridir. Ne var ki bu teknik, adı geçen hikâ-

(*) Arkadaşımız Halis Acarı takma adını bırakarak bundan böyle öz adı olan Asım Bezirci imzasını kullanacaktır. YELKEN.

YÜCEL

YAŞAMALI

Asım BEZİRCİ (*)

yelerdeki gibi ilgimizi azaltmıyor. Tersine, merakımız kamçılıyor, heyecanlandırıyor bizi. Çünkü yazar damla damla açıyor konuyu, oluşu askıda tutarak okuru sürüklüyor.

Yücel, «anlama»dan çok «duyma ve sezme» tellerimize dokunuyor Kelepçe'de. Bundan olacak, ilk okuyuşta yeterince anlayamıyoruz hikâyeyi; ancak sonraki okuyuşlarımızda ayrıntıları kavırıyoruz; duygu sisleri arasından gerçeği görüyoruz. Öyleyken eserin havasına kapılmaktan alamıyoruz kendimizi. Çünkü kişiyi çekip götüren bir yürüyüşü var hikâyenin. Olayın çözülüşü iyi ayarlanmış. Bu özellik, yaratılmak istenen psikolojik ortamla da uyuyor üstelik. Onu daha etkili, daha gerilimli kılıyor.

Kelepçe'de dış olaylar içi oluşlara açılan pencereleri andırıyor. Tek görevleri de içeriye ışık taşımak sanki. İç oluşları yoğunlaştırmak. Bununla Yücel, hikâyesine bir duyarlık ve içtenlik vermek istiyor anlaşılın. Uçan Daireler'in son hikâyelerinde karşılaştığımız o «duygusal hava» yaratma eğilimini burada epeyce geliştiriyor.

Yukardaki parçalardan da anlaşılacağı üzere, Yücel'in yabancı sözcüklerden arınmış bir dili, tatlı bir anlatımı var. Eşanlamlı sözcüklerin, özdeş halk deyimlerinin, zamandaş fiillerin, ortaklaşa sıfatların ardarda gelmesi bu anlatıma bir akıcılık veriyor. Ama asla özele, ayrıksıya, kişisele götürmüyor bizi. Bir kişiyi öbür kişilerden ayıracak tekil özellikler belirtilmiyor çünkü. Herkes için kullanılabilecek genel ve yuvarlak tanımların, kılışlaşmış saptamaların dışına çıkılmıyor. (Kahramanın bunaltı ve korkusunu anlatan cümleler bunun güzel birer örneğidir). Yücel'in aşağı yukarı bütün hikâyelerinde -Büyük Sarhoşluk'u saymazsak- aynı özelliği buluyoruz.

Bu özelliğin dışında Kelepçe iyi bir hikâye.

2. HANEY YAŞAMALI :

Haney Yaşamalı'nın -öbür hikâyelerde olduğu gibi- arı ve duru bir dili, içten ve alımlı bir anlatımı var. Gerçi yer yer bir söylev, ya da dilekçe özelliğine bürünüyor bu anlatım; ama akıcılığını yitirmiyor.

Haney Yaşamalı'da ölmüş bir taşra orosposuyla ilgili anılar, izlenimler, özlemler üzerinde duruluyor. Gelgelelim, onlara kaynaklık eden somut ilişkilerden, belirlenmiş olaylardan, canlı yaşatılardan pek söz açılmıyor. Açılabilirse, genel ve yuvarlak saptamaların ötesine geçilmiyor. Kişisele, yaşanana, ayrıntıya varılmıyor. Bu durum bir yüzeysellik, bir soyutluk veriyor hikâyeye. O kadar ki, durmaksızın sözü edilmesine karşın (rağmen),

gene de Haney gereğince canlanmıyor gözümüzde. Özel bir kişilik, psikolojik derinlik kazanmıyor.

Öte yandan, süre içinde düzenle gelişen, zenginleşen bir olay da görülmüyor hikâyede. Bundan ötürü, aynı şey ufak ayrımcıklarla (nuance'larla) anlaksız tekrarlanıyormuş sanıyor insan. Bu bakımdan Erdal Öz haklı :

«... Daha ilk cümlede hikâye bitiyor. Aynı şey beş sayfa daha tekrarlanarak uzatılmış. Her yerinde kesilebilir, bitebilir, yine de bu biçiminden bir şey yitirmez.» (9). Çünkü hikâyede örgüsel (organique) bir süreç, tutumlu bir sıralayış, düzenliyiş yok.

3. RESİM İLE ELİŞİ :

Resim ile Elişi'nin konusunu anlatmak güç. Çünkü elle tutulur bir olay yok hikâyede. Duygularla, düşlerle, anılarla, izlenimlerle yoğurmuş bir hava var. Bu havaya bağlı ufak davranışlar, var. Bu davranışların temelinde Ahmet Elden'in cinsel istekleri var. İçe atılmış bu isteklerin bir resim karşısında elişi (masturbation) yoluyla dışa vurulması olgusu var.

Doğrusunu söylersek, bu olguyu güzel canlandırıyor Yücel. Öyle ki, daha hikâyeye girer girmez ilgimizi çekiyor. (Bu özelliği onun birçok hikâyelerinde de buluyoruz.) Etkileyici bir hava bizi sarıyor. Çünkü yazar olgunun gidişine uyan bir biçim kuruyor. Ruhsal dalgalanışlara göre değişen bir anlatım, sözdizimi kullanıyor. Ayrıntılardan ustaca yararlanıyor. Uyarlık ve ölçsüzlükten ayrılıyor. Öyleyken hikâyeye bir derinlik vermesini biliyor. Gerçi hikâye bir çeşit alaca karanlıkta oluşuyor. Çoğu yerler birdenbire ve doğrudan doğruya anlaşılıyor. Yavaş yavaş duyuluyor, azar azar seziliyor. Ama bu durum, yararına oluyor hikâyenin: Ona bir gerilim kazandırıyor. Belki de bu yüzden ilgimiz hiç eksilmiyor, hatta gitgide artıyor. Oluşa katılma istek ve çabamız sayfadan sayfaya çoğalıyor. Bir yerde kahramanla birlik sanıyoruz kendimizi. Onunla beraber aynı havayı soluyor, aynı duyguları yaşıyoruz. Çünkü yazar, Ahmet Elden'in kişisel yaşamını insancıl yaşama bağliya biliyor (Yazık ki yalnız bu hikâyede yapıyor bunu). André Gide'in deyişiyle, «özelden kalkarak geneli anlatmayı» (10) beceriyor.

Kısacası, Resim ile Elişi kitaptaki birkaç güzel hikâyeden biri.

4. DOKUZ AY ON GÜN :

«... Gözlerinin önünde duru, tatlı sesli bir genç kızın esmer yüzü» var. Bu kıızı «umut dolu gözlerle» bekliyor. «Hava buz gibi soğuk, titriyor.» Olsun. Kız «geleceğim!» demişti ya. «Çocuğumuz burada doğacak, ondan sonra hiç gitmiyeceğim» diye fısıldamıştı kulağına. Onun için «bekliyordu hesabı tamamdı, geleceğinden emindi. Gözlerini yollara dikti, uzun uzun baktı. Yanakları pembe pembe bir bebek düşündü...» (s. 51).

Dokuz Ay On Gün bu bekleyişin getirdiği düşünceleri, anıları, dilekleri yansıtıyor. Yücel, değişik bir yöntem kullanıyor bu hikâyesinde : Konuyu çelişmelerle geliştirmek yolunu tutuyor. Ne var ki olayın kendi eytışimsel (dialectique) evrimiyle gerçeğe ulaştırıyor bunu. Dıştan karışmalarla (müdahalelerle) sağlamağa çalışıyor. Çelişik birtakım o.

layıcıları zorla hikâyeye sokuyor. Konuya pamuk ipliğiyle bağlanan bu olaycıklar, oluş içinde, psikolojik hava içinde erimiyorlar. Birer yama gibi duruyorlar. Hem hikâyenin doğal yürüyüşünü yer yer kesiyor, hem de bütünlüğünü yaralıyorlar. Tıpkı bir çarkın arasına atılmış çakıl taşları gibi...

Yücel bu taşlarla toplumdan kesitler vermek istiyor belki de, Çevresindeki «zengin-yoksul» ayrışmasını göstermek istiyor. Ama bu istekle kahramanın özel durumu ve hikâyenin çıkış yönü aynı çizgi üzerinde birleşmiyor. Apayrı doğrultulara (istikametlere) yönelen iki at aynı arabaya koşulmuş sanki.

İlk kitabın bazı hikâyelerinde Yücel'in toplumcu bir eğilim taşıdığı seziliyordu. 1954 ten sonra gitgide artan politik baskılardan ötürü silinen bu eğilim, Dokuz Ay On Gün'de yeniden depresiyor. Ama iyiden iyiye zayıflamış olarak. Aslında, ekseni (mihveri) olmıyan bir eğilim bu. Gerçeği görüş ve yorumlayışta tutarlı bir düzen ve biçime, bir dünya anlayışına ulaşmaktan uzak. Belli bir gerekçesi, dayanağı yok. Belki de bu yüzden parlamasıyla sönmesi bir oluyor. Kitabın öbür hikâyelerinde hiçbir belirti göstermiyor.

5. BÜYÜK SARHOŞLUK :

Büyük Sarhoşluk, güzelliğin uyandırdığı estetik coşkuyu (heyecanı) dile getiriyor. Bu coşkunun sanatçı bir ruhta bir çöpçüde doğurduğu yaratma gereksinmesini (ihtiyacını) belirtiyor. Bu gereksinmenin kaçınılmaz belirtilerini gösteriyor.

Büyük Sarhoşluk'un tutarlı bir kuruluşu var. Nitekim, hikâyeye özgü öğelerin (kişi, olay, konu, süre, yer...) gereği yerine getirilmiş. Oluşun süreci eksiksiz belirtilmiş. Konunun açılması, gelişmesi ve kapanması güzel yürütülmüş. Dağınık, ya da artık parçalarla karşılaşmıyoruz. Uyarlı bir birlik ve ölçülü bir bütünlük hikâyeyi kucaklıyor.

Hikâyenin kahramanı çöpçü, düşsel (hayali) bir yaratık belki de. Ama sahici bir varlık gibi geliyor bize. Doğrusu ya, yaptığı hareket (bir caminin resmini çizmek uğruna işinden atılmağı göze alması!) olacak iş değil; ama biz gerçek sanıyoruz onu, hemen inani veriyoruz. Çünkü eğilimlerle davranışlar arasındaki bağlantılar saptanmış. Duygularla yaşantılar arasındaki uyumlar, kişiyle çevresi arasındaki etki ve gelişmeler gösterilmiş. Öbür hikâyelerin tersine kahramanın öznel, kişisel ayrıksı yanları belirtilmiş. Çöpçüyü başka insanlardan ayıran özellikler ortaya konmuş. Böylece canlı, somut, duyurgan bir «tip» meydana gelmiş.

Yücel konusunu deyimlerken yalnızca dış oluşlar üzerinde durmuyor. İç oluşlara da aynı ölçüde ışık tutuyor. İşle dış arasında hesaplı bir denge, bir beraberlik kuruyor.

Büyük Sarhoşluk'u güzel bir hikâye saymak yanlış olmaz.

B. — OLAY HİKÂYELERİ :

Olay hikâyelerini hava hikâyelerinden kesin sınırlarla ayırmak zor. Çünkü her ikisine özgü öğeler (unsurlar) bir hikâyede çoğu kez yanyana, içiçe bulunuyor. Ancak; olay hikâyelerinde duyguya, izlemine göre olgunun, gözlemin ağır bastığı görülüyor.

1. Bir Küçük Resim :

Emekli lise müdürü Zekeriya Bey'in «ölümü

nün üzerinden bir hafta geçmişti. Geride kalanların aklına Zekeriya Bey'in ceplerini karıştırmak geldi. (...) Cüzdanı çıkardılar. (...) Üçüncü gözde buldukları hepsini de şaşırttı. Hiç beklemedikleri bir şeydi bu. Erkekli dişili, açık saçık, çiril çıplak, beden bedene bir resimdi. (...) Zekeriya Bey gibi bir adamın (...), sessiz, önemsiz bir ihtiyarcığın (...) cüzdanında böyle bir resim taşıması nasıl açıklana bilirdi?» (s. 21).

Bir küçük Resim salt bunu açıklamak üzere yazılmışa benziyor. Yazar, yalın (basit) bir olayı hikâye kılıfına sokmak için zorlamış sanki. Bundan olacak, olayın sürecinde (processus'ünde) insanı sürükleyen bir akıcılık, bir kendiliğindenlik görülmüyor. Gereksiz kişiler, gereksiz ya da boşuna uzatılmış yerler (sözgelisi, baştan iki buçuk sayfalık giriş) hem oluşu aksatıyor, hem de hikâyenin örgüsel birliğini yaralıyor. Zaman, konu ve kişi bütünlüğüne uyulmaması bu birliği daha da yıpratıyor.

Öte yandan, kişisel de derinlik ve öznelikten (subjectivité'den) yoksun, Birini öbüründen ayırmak güç. Çünkü bir tek yönleriyle canlandırılıyorlar hep: Resim karşısında duyguları cinsel zaaf. Üstelik, bu zaaf değişik belirtiler de doğurmuyor onlarda. Hepsi de, aşağı yukarı, aynı davranışı gösteriyorlar. Sözün kısası, özel ve ayrıksı bir kişilikleri yok.

Yücel olaya önem veriyor bu hikâyede. Duygusal bir hava yaratmağı düşünmüyor pek. İzlenimcilikten çok gözlemciliğe baş vuruyor. Ama kişilerin psikolojisini -Uçan Daireler'deki gibi- konuşmalar ve hareketlerle belirtmekten kaçınıyor. Ruhsal oluşları kendisi doğruca anlatmak yolunu tutuyor. Ne var ki bu tutum, kimi yerde aşırı bir düzeye (seviyeye) ulaşıyor. Yazarın Zekeriya Bey'i savunmasına kadar varıyor: «... Karısı da, çocukları da onun için kötü şeyler söylemekte haksızdı. Kendileri çok mu iyidiler sanki? (...) Arkasından ileri geri sözler söylemek ayıptı doğrusu...» (s. 28).

Elbette, konuya böylesine bir karışma (müdahale) eserin tabiiğini bozuyor. Aslında zayıf olan hikâyeyi daha da zayıflatıyor.

2. Eski Hikâye :

Ali teyzesine gidiyor. Sevgilisi Hacer'i görmek için. Tıpkı Şampanya'daki İlyas gibi. «Kapıyı itip içeri girdiğim zaman şaşırı verdiler, tuhaf tuhaf yüzüme baktılar, oldukları yerde kaldılar.» (s. 63). Bu soğuk karşılanmak niye? Ali bilemiyor: «Şaşkındım, aklım karışmıştı. Eskiden böyle karşılanmazdım, beni severlerdi. Bu odanın sıcaık, cana yakın, bana yakın bir havası vardı. Şimdi o da içindeki insanlar gibi değişmişti.» (s. 64). Ali yavaş yavaş öğreniyor işin iç yüzünü: Meğer Hacer' zengin bir mühendisle evleniyormuş...

Eski Hikâye işte bu durumun Hacer'le ailesinde yarattığı değişikliği yansıtıyor. Bu değişikliğin Ali'de doğurduğu duyguları, izlenimleri belirtiyor.

Eski Hikâye, Uçan Daireler'deki Şampanya'nın başlangıç bölümünü andırıyor. Bu andırma, daha çok işlenen tem bakımından. Yoksa, hikâyeler öz ve biçim yönünden birbirine pekaz benziyor. Şampanya, genel olarak, bir hava hikâyesi idi. Eski Hikâye ise daha çok bir olay hikâyesi. Üstelik, Şampanya'ya göre daha derli toplu, daha ölçülü biçili.

kâye, iyi bir ürün sayıla bilir.

Yapısı sağlam, kuruluşu tutarlı. Dağınık değil. Yalnız; kişilerle yeterli bir öznellik verilmemesi, gelişmeleri uçlarına kadar götürmemek yüzünden Şampanya'daki o dram havasının yaratılmaması hikâyeyi biraz zayıflatıyor. Bunun dışında Eski Hi-

3. Katusa Masalı :

Katusa Masalı, «bıyıkları yeni yeni terliyen» bir delikanlının ak saçlı bir meyhaneciyle kurduğu arkadaşlıkla başlıyor. Meyhanecinin ilk sevgilisi uzak bir ülkede kalmıştı. Oradan «kaçerken ateş etmişlerdi arkalarından. Katusa'yı sol böğründen vurmuşlardı.» Kendisi de «bacağından yaralanmıştı. (...) Katusa'yı bırakıp yaralı ayağını sürükliye sürükliye kaçmıştı. (...) Buralara gelmişti. Bu meyhaneyi açmıştı.» (s. 30).

«Sonra bir gün» ikinci bir «Katusa bulmuştu.» Bu «Katusa bir taneydi, eşi menendi yoktu. (s. 32). Delikanlı, Katusa'nın övgüsünü dinliye dinliye aşık olur. Onu görmek «özlemiyle içi dağlanır. «Neyse ki meyhaneci Katusa'yı bir gün gösterir:» ... Küçük bir odaya girdik. Gözlerim Katusa'yı arıyor du, bulamıyordu. Katusa, Katusa! Bak, kim geldi! diye seslendi baba. Sedirden apak bir kedi kalktı o zaman, ayaklarımızın dibine geldi, başını yukarı doğru kaldırdı!» (s. 34).

İşte Katusa: Delikanlının uzaktan sevdiği kadını. Yani bir kedi:

Görüldüğü gibi, Katusa Masalı bir şaşırtıya (surprise'e) dayanıyor. Gerçi Yücel ilk defa başvuruyor şaşırtıya. Ama biz, şaşırtı yoluyla okuru avlama yönteminin eskidiğini sanıyoruz artık. Kal di ki bu yolda göze batar bir yenilik, ustalık da göstermiyor yazar. Nitekim, öğelerin önceden belirlenmiş bir sonuca götürecek biçimde düzenlenmesi olayın gerçeklik ve tabiiğini bozuyor. İnandırıcılığı azaltıyor. Daha da kötüsü: kimi yerlerin bile eksik bırakılmasını, ya da uzatılmasını gerektiriyor. Bu ise, hikâye için zorunlu olan estetik dengeyi sarsıyor.

Katusa Masalı bir hava hikâyesi değil. Bir küçük Resim gibi o da ufak bir olayın hikâye kılıfına sokulmak istenmesiyle meydana gelmiş. Belki de bu yüzden kişiler kadar duygular da yaşantılarla somutlaşmıyor, ayrıntılarla canılaşmıyor, derinleşmiyor. Genellemeler içinde dağılıp gidiyor.

C. — YENİ BİR DENEME :

Sümüklüböcek'le bir denemeye giriyor Yücel: Hikâye çizgisine yeni sesler katmak istiyor. Doğrusunu söylemek gerekirse, bir yere kadar da gerçekleştiriyor bunu. Değişik bir iklim açıyor gözümüzün önüne. Ama, neyliyelim ki, bir türlü arkasını getirmiyor, geliştirip genişletmiyor bu iklimi. Olduğu yerde, tek başına bırakı veriyor. Eski tutumuna dönüyor yine, alıştığı o tekdüze havayı küçük titreşimlerle tekrarlayıp duruyor.

Sümüklüböcek :

«Sümüklüböcek hepimiz gibi bir böcekti. Zayıftı, güçsüzdü, sessizdi... Dışardan bakanlar için hiçbir çekiciliği yoktu.» Ama, «içli bir böcekti.» (s. 8). Gönlünü bir kelebeğe kaptırdı. Kelebek bir içim su gibiydi. Sümüklüböceği beğenmiyeceği belliydi. Ni-

tekim yakışıklı bir Yusufçuk'a tutuldu. «Yusufçuk zengin bir böcekti. Kanatlarındaki kılıcındaki yeşil hiçbir böcekte yoktu.» (s. 17). Kelebek Sümüklüböceği bırakarak onunla evlendi, ama mutluluğa eremedi. Çünkü Yusufçuk «vefasızın biriymiş. kelebeğin kanatlarındaki bütün maviliği almış, sonra da yüzüstü bırakmıştı bicareyi.» (s. 17). «Sümüklüböcek bunu duyunca deliye döndü. Önce k gelir diye bekledi.» (s. 18). Çenneyince, demir as demir çarıkla yola çıktı.

«Sümüklüböcek şimdi hâlâ yoldadır, kelebeği arar durur.» (s. 18).

Hikâye aslında burada bitiyor, yahut bitmesi gerekiyor. Fakat yazar hiç de öyle yapmıyor. Konuyu yersiz ve beklenmedik bir sonuca götürüyor. Eski deyimle «kissadan hisse» çıkarıyor: Sümüklüböcek «geçtiği her yere parlak bir yol çizer incecikten. Bu parlak yol, Sümüklüböceğin en iyi, en güzel düşünceleridir. Bilginler bu parlak yola eğilselerdi, çok şeyler bula bilirlerdi. Ama Sümüklüböceği küçük gördüler, yolunu beğenmediler, büyük büyük şeyler aradılar, atom bombası buldular...» (s. 18).

Görüldüğü üzere, bu sonucun konuyla pek ilişkisi yok. Oluş içinde oluşla birlikte doğup gelişiyor. Oluşa zorla ekleniyor: bir yama gibi. Bu yüzden yadırgıyoruz onu. Bitmiş bir serüvenin arkasına takılan böyle bir sonuç şaşırtıyor bizi. Hele, hikâyecilikte «kissadan hisse çıkarma» tutumunun çok eskidiğini düşününce büsbütün artıyor şaşkınlığımız.

Bu uygunsuz bitiriş dışında Sümüklüböcek, iyi bir hikâye. Anlatım, kuruluş, tutarlık, ölçülülük yönünden başarılı. Ayrıca, aşka ve fanteziye yer vermesi bakımından da önemli. Çünkü ilk defa bu hikâyede Yücel, «aşk ve fantezi» öğelerini işliyor. «masal» araçlarından yararlanıyor. (Bu özelliği «Anadolu Masalları» adlı kitabında daha da geliştirecektir.) Hem de okuru etkileyen bir duyarlık (hassasiyet) ve incelikle...

Bütün bunlar, öbür hikâyeler yanında, Sümüklüböcek'e «yeni ve değişik» bir kimlik kazandırıyor. Ufak ayrımlarla aynı özellikleri tekrarlayan bir yazar için bu kimlik, dikkate değer bir adım. Ama Yücel, yazık ki bu adımla kalıyor. Onu «başka ve ileri» aşamalara götürmüyor. Sanki bir saman alevi parlayıp sönüyor.

KUŞ BAKIŞI :

Haney Yaşamalı için buraya değin yazdıklarını şöyle özetliye biliriz :

a) Uçan Daireler'deki son dönem hikâyeleri dıştan çok içe, olgudan çok duyguya, gözlemden çözülenime dayanıyor, psikolojik bir hava yaratmağa yöneliyordu. Yücel, bu yönelişi daha da geliştiriyor Haney Yaşamalı'da. Oldukça başarılı örnekler (Resim İle Eşi, Büyük Sarhosluk gibi) koyuyor önümüze. Ama, olguyu, dış gözlemi temel alan gerçekçi hikâyeleri de büsbütün bırakmıyor (Bir Küçük Resim, Eski Hikâye gibi). Ne var ki,

(Devamı sayfa 24 de)

Demir Özlü Diyor ki

KİŞİNİN ÇIKAR YOLUNU NERDE GÖRÜYORSUNUZ?

— Kişi, yalnızca üretimin, tüketimin üyesi değildir; o, özgürlük içinde, özisteklerini geliştirecek, «intellectuel, çalışmada bulunabilecek duruma getirilmelidir; bu da akla uygun işbölümünü, maddi özgürlüğün herkes için sağlanmasını gerektiriyor. Bütün insanlar eşittirler; çünkü hepsi aynı insan-özünün parçalarıdır; bütün insanlar özgür olmalıdır; çünkü herkes özgürlükte eşit ölçüde hak sahibidir; çünkü her insan özgürlüğe, salt insan olduğu için, hak kazanmıştır. Bilinen düşünler bunlar; ama toplumumuzun şimdiki düzeni içinde u-nutturulmak istenen düşünler. Toplumun, alt yapısı, tutumsal yapı, maddi özgürlük sorunu çözülme-lidir; bütün «intellectuel» özgürlük buna bağlıdır. Maddi özgürlük sorunu çözülmedikçe, tutumsal güç-lüler tabakası, «intellectuel» özgürlüklere izin ver-miyecektir. «Intellectuel» özgürlüklere çok önem ve-riyorum, bu özgürlükte, herkes bilinçsel çalışmakta bulunabilmek için boş vakti, ve gereken serbestliği bulur. Maddi özgürlük sorunu bir toplum için en ön-ce çözülmesi gereken bir sorundur, ancak bundan sonra «intellectuel» özgürlük alanına varılır. Kişi-ler, burda dilediklerince düşünmek, düşündükleri-ni açıklamak, kendileri için bir ahlâk kurmak öz-gürlüğünü bulurlar. Toplumumuz, dolayısıyla insa-nımız için ilk sorun toplumsallık sorunudur. Top-lumcu bir yönetimle yönetmeliyiz kendimizi.

Benim için düşünme alanı, maddi özgürlük-lerin kazanıldığı süre, bitmiyor. Maddi özgürlük-ler kazanılacaktır; bu süre kişi artık «kendi kendi-nin» olabilecek duruma getirilmiş oluyor; ondan sonra kişi kendi kendini yapabilir, dış kölelikler-den kurtulmuş olur, kendi sorumluluğunu yükle-nir; oysa toplumumuzun bugünkü durumunda kişi istediğini seçemez, seçme alanı hileştirilmiştir. Bir işciysem sendikaya girmeyi ya da girmemeyi seçebilirim, ama bizde, öte yandan, sendikalar gö-revlerini yapamıyacak durumdadırlar; içine atıl-mış olduğu amansız koşullar etkisinde davranma-ya zorlanır kişi. Fakat görece bir seçme özgürlüğü olan kişiler de var; orta tabakadan bir aydınsam, baskıları için de çalışmayı, ya da salt kendim için çalışmayı seçebilirim; bu durumda kişi seçmeleriy-le bağlıdır, ondan sorumludur. «Kendi kendinin ol-mak» «aşkınlığın bilgeliliği» «felsefi erkinlik» bütün bu öznel ve bireysel çıkış yolları, bizim toplumu-muz kişisi için toplumsallık sorununun çözülüşüne bağlı.

Ben «Bunaltı»da doğrudan doğruya toplumsal «bunaltı»yı yazmadım; bence önemli olan, toplum-sal yaşamın ve dünyada olmanın kişide yaptığı yıkıntıydı. İş buraya gelince zorunlu olarak sorun, doğa-ötesi bir düzeye de götürülüyor. Dünyada ol-mak, varoluşun nedenini aramak doğa-ötesi bir so-

rundur, çünkü. Kişiyi çok ilgililiyim, çünkü bence kişi çok önemlidir, herşeye layıktır, toplumsal ya-samanın gayesidir. Kişinin karşısına büyük bir «toplum» olgusu koyanlar, herşeyin toplum için olduğunu savunanlar, kuşkusuz kişiyi araç yapı-yorlar; kişilerden ayrı bir olgu olarak bir «toplum» devri yoktur; tersini düşünmek kişiyi ezmek, köle-leştirmek, onun bütün özisteklerine set çekmek-tir; tabii bu ne insancılıktır, ne de gerçekçi bir görüşür. Yılıgıcılar, kişilerin karşısına nasıl imge-sel bir «devlet» devri koyuyorlarsa, bizdeki top-lumcularda «toplum» devrini koyuyorlar. Onlarca bir «aydınlık gelecekler» vardır, bu «aydınlık ge-lecekler» için yapılacak her şey meşrudur; oysa bu «aydınlık gelecekler» bir «mythe»dir. Dinsel düşün-cenin «cennet» «mythe»i yerine, bu toplumcular «aydınlık gelecekler» «mythe» ini koyuyorlar. Düşüncenin özü ve düzeyi aynıdır. Onlar için «top-lumculuk» bir dindir. Bunun için, bu toplumcula-rın «bağnazlığından» kolayca söz açılabilir: bilinc-sel durumları, bir dindarınkinden farklı değildir. Oysa ben dinsel düşünceden uzağım.

Şimdi, bu benim için çok önemli, okumus kişi-nin içgerçeğini saptamaya çalışıyorum. «Başsız» hikâyesinin kişisi, içinde yaşadığı toplumda başla-nacak değer bulamamıştır, kendi içinde bir değer yaratamaz, olaylarla sürüklenir durur; ama bu ki-şi «varoluşun boğuntusu»nu da duyuyor, kuskusuz bu kavram, doğa-ötesi bir kavramdır, bugün bir çok okumusun bunu duyabildiğini sanıyorum. «Hüküm» hikâyesinin de doğa-ötesi bir kökü olabilir; sorun «varoluş», «kendini gerçekleştirme» «hiçlik» düzeyine götürülmüş gibidir. «Varoluş» varlığın bir yüzüyse, «hiçlik» de öbür yüzüymüş gibi görü-nüyor; kuskusuz bu durum da doğa-ötesel kökleri olan bir durumdur. «Bunaltı» ysa kendi özünü, geleneklerden, yaygın ahlâktan ayrı, yaratmak istiyen bir kişinin içsel çatışmalarıdır. Bir karşı-dur-ma varsa, toplumun yaygın değerlerine, çürümüş ahlâkınadır. Kanımca, sorun ahlâki açıdan konun-ca, bir çok şey işin içine giriyor, ahlâki alan bazı-larının sandığına dar bir alan değildir; bütün ki-şisel durumları, davranışları, toplumu kapsar, tu-tum sorununu da kapsar; çoğuna yabancı gelen sorunun, bu yeni konumudur; özellikle Orhan Du-ru'yla, Ferit Edgü'nün de tutumlarının uzun za-man yadırganacağını sanıyorum.

Kişiyi hiçleyen, baskı altında tutan, yanıl-tan, onu eşyalastıran ahlâka, geleneklere, inançlara, «mythe»lere karşı durmak, kişiyi bir karşı-durma, yadsıma, hayırlama ahlâkına götürmek, son süre-lerimin çalışma konusu bunlar, benim. Süreğen hayırlama ahlâkının bugün için gerekli olduğuna inanıyorum. Bugün içinde bulunduğumuz koşul-lardan fazlaca sıkıldığım için, nesnel, duru, rahat yazamıyorum henüz.

Ö N S Ö Z

Türkçesi • Ülkü TAMER

Büyükbabamın, oldukça dağınık ve genel olmasına rağmen küçük sayılabilecek bir kitaplığı vardı; ilk öğrendiklerimin çoğunu oradan kapmışım anlıyorum şimdi. Roman, hikâye bakımından biraz sınırlanmıştı, çünkü büyükbabamın beğenisi Scott ya da Dumas'ıninkiler gibi romantik, basit serüvenlere kadar uzanabiliyordu ancak. Ama büyükannem tarafından rasgele seçilen çünkü ilk yapıtları onun adını, ve Memphis gibi büyük bir şehirde bile hanımların arabalarıyla mağazaların dükkanların önünde durdukları, tezgâhtarların, hattâ mal sahiplerinin, onların emirlerini yerine getirmek için kapılara çıktıkları, kitap satın almak, okumak işlerini kadınların yapıp çocuklarına, romantik trajik kahramanların, hattâ onların daha romantik yaratıcılarının arkasından Byron, Clarissa, St. Elmo, Lothair gibi adlar vendikleri yılların 1880-90 yıllarının tarihlerini taşıyordu - değişik çeşitlerde bazı ciltler de vardı kitaplıkta.

O kitaplardan biri bir Polonyalı'nın, Sienkiewicz'indi - Türkler'in Orta Avrupa'ya kaplamalarına Polonyalılar'ın hemen hemen tek başlarına engel oldukları zamanlarda Kral John Sobieski'nin hikâyesiydi. Bunun da, o zamanın bütün kitaplarında, hiç değilse büyükbabaminkilerde olduğu gibi bir önsözü vardı. Hiç birini okumadım onların; insanların kendilerinin neler yaptığını, ne acılara katlanıp ne zaferler kazandığını bir an önce öğrenmeye can atıyordum. Ama o kitabın önsözünü, zaman ayırdığım ilk önsözü, okudum; neden olduğunu bilmiyorum şimdi. Şöyle bir şeydi galiba :

Bu kitap büyük bir çaba karşılığında, insanların yüreklerini yüceltmek için yazılmıştır; düşündüm: söylemek için ne güzel düşünülmüş bir şey. O kadar. Belki bir gün ben de bir kitap yazarım, bunu da ilk ben bulmadığım için kitabımın başına koyamayacağım, yazık, diye bile düşünmedim. Çünkü kitap yazmayı aklımdan gecirmiyordum o zamanlar. Gelecek, o kadar uzak değildi ama. 1915-16'daydı bu: bir uçak görmüştüm, Ball, Immelman, Boelcke, Guvnemer gibi adlarla dolmuştu kafam; Fransa'ya gidip ün, madalya kazanabilmek için yeteri kadar yaşlı ya da özgür olmayı bekliyordum.

Sonra geçti bunlar. 1923'tü, bir kitap yazdım. Kaderimin de kitap yazmayı sürdürmek olduğunu anladım - görünür ya da saklı sebepler yüzünden değil yalnızca kitap yazmak yüzünden, yayıncının para bakımından zararı göze aldığı için okunur diye. Ama onları yazmak gereksinmesiyle karıştırsanız önemsizdi bu, yine de okuyanların onları doğru, güvenilir, belki de duygulu bulmasını

ummak yerindeydi. Çünkü yazarı sürükleyen şey - tan onu hâlâ sürüklenmeye değer bulurken, kan bezeler, et hâlâ güçlüyken, yürek ile imgelem hâlâ erkeklerin, kadınların budalalıklarını, kösnülerini, kahramanlıklarını duyarken insan kitap yazmakla uğraşıyordu; kitap yazıyordu hâlâ, çünkü kan, bezeler biraz yavaşlamaya, soğumaya, yürek ona, Sen de bilmiyorsun cevabı, hiç bulamayacaksın da, demeye başladıktan sonra yazılması gerekirdi; hâlâ yazıyordu, şeytan ona karşı hâlâ iyiydi çünkü, yalnız biraz daha sert, biraz daha merhametsizdi, ta ki cevabın o eski, yarı unutulmuş Polonyalı'da olduğunu ansızın anlayıncaya kadar.

İnsanın yüreğini yüceltmek; aynı şeyin arkasındayız: sanatçı olmaya çalışanlar, eğlendirmek için, şaşırtmak için, kendilerinden ve özel acılarından kaçmak için yazanlar, hepimiz.

İçimizden bazıları bunun için yazdığımızı bilmiyor. Bazıları öğrenince, bugün insanların bazı sebeplerle lekelenmekten korktukları duvarlıkla suçlandırılmıyalım, ayıplanmıyalım diye kabul etmeyecek bunu; bazıları yüreği daha aşağılık bezeler, organlar, güçlerle karıştırıp onun nerede olduğuna dair acayip düşünceler taşıyor. Ama hepimiz yalnız bu amaç için yazıyoruz.

Bazılarımızın umudu - belki de amacı - olmasına rağmen, insanı değiştirmeye, yüceltmeye çalışıyoruz demek değildir bu. Tersine, son çözümlerde, insanın yüreğini yüceltmek umudu, isteği bütün bütüne bencil, bütün bütüne kisiseldir. Yazar, insanın yüreğini kendi yararına yüceltir, çünkü böylelikle Hayır diyebilir ölüme. Yüceltmeyi umduğu yüreklerden, hattâ - Biz bitki değiliz, çünkü bu coşkunluğu paylasabilen yürekler, bezeler bitkilerinki gibi değildir: davanacaktır da, dayanmak zorundadır düşüncesini bilerek, anlıyarak, duyarak, ona inanarak kendi yararlarına ölüme Hayır diyebilenlerin olduğu yere kadar tedirgin ettiği aşağılık bezelerden yararlanarak, kendisi için Hayır der ölüme.

Onun içindir ki, soğumuş, artık kendinin olamayana satırları bırakan yazar bu coşkunluğu yaratır, kendi yarattığı ölümsüzlüğü paylasır. Bir gün var olmayacaktır yazar, zararı yok, çünkü soğuk satırlarda artık yaralanamıyan o ayrılmış kişi, sahipleri, bekçileri kendi soluk aldığı ve acı çektiği havanın bile kusakları olan - yüreklerde bezelerde eski, ölümsüz coşkunluğu yaratabilir hâlâ: bir zamanlar yaratabildiyse, sayfalarda ölü ve solgun bir ad bırakan kalıntılarından sonra bile daha güçlü olarak yaratılacaktır bu.

Olmaz üşümendir dayanamam
 Baktım havalar soğudu buzlandı
 Seni aldım getirdim buralara
 Üstüne yorgan örttüm çay kaynattım

Yağmur ölümlü ninnilere başlıyor
 Ben usulca duyarken dışarda olanı
 Kalkıp gidiyorum duvarlarda kalamam
 Sıkı-sıkı ayazlarda boynunu büküyorsun

Mor bulutlu yollarda atlı yaya
 Sonu var mı kendine kapanmakla odalar

Kurtlar bile acıktı biliyoruz
 Açıyoruz kapıları kocaman dışarıya

İsmail A. TİMUÇİN

A Ğ İ T II.

Eğildi öptü dudağından ölümün
 Yaşamak öpüşmek değil miydi?
 Eğildi öptü dudağından ölümün.

Esmer gölgeler şimdi bir serin kadın burda
 Okşarken kuş oluyor üşümüş ellerini
 Daha önce de vardı uyumak su yanında
 Uzanmak sonsuzluğun yaprakları altında
 Getirip ormanların büyük sessizliğini.

Şimdi bu kuytu ova yeşermiş. Özlemidir
 Kaç yıllar kır atıyla gelen bir yabancının
 Hep böyle inip attan gözlerini eskitir
 Nedense getirdiği çocuk güneşleridir
 Koyunca mezarına bir çiçek karısının

Nerden kopmuşsa artık zambaklar beyazına
 Upusul bir şarkıyla açar yalnızlığını
 Sonra gene sessizce atlayıp kır atına
 Bırakır sonsuzluğun yaprakları altına
 İçinden koparılan o çiçek karısını

Esmer gölgeler hâlâ bir serin kadın burda
 Bekler o kır atıyı sonsuzlaşan evine
 Her sabah gök kuşunun ötüşü dudağında

Bırakılmış ovanın sessizliği yanından
 Her sabah bembeyaz bir zambakla zamandan
 Uzanır gökyüzünün derin maviliğine.

Oben GÜNEY

Yaz, kış onu orda, görevli kâhyanın bulunma-
 dığı o sokakta, dolmuşlara müşteri bulmak için bas
 bas bağırır görmeğe alışmışım :

— Aksaray-Beyazıt, Aksaray-Beyazıt!

— Aksaray bir, Aksaray bir, Aksaray biir!

Ya da :

— Beyazıt, Beyazıt, Beyazıt!!

Yazın sıcaklarda yalın ,topacık ayaklarıyla
 kaldırımın kirli betonuna sağlam sağlam basarak
 ordan oraya koşar, boş, dolu, bir dolmuş gelmez mi
 hemen fırlar :

— Nereye âbi

Şoför söyler. Başlardı :

— Beyazıt, Beyazıt, Beyazıt!!

Yalnız şoförler değil, müşterilerin de işine ya-
 radığı için çeyrekler, arada yirmibeşlikler esirgen-
 mez. O bu paraları «Ha berekât!» diye yüzüne gözü-
 ne sürdükten sonra yer yer yamalı pantolonunun
 cebine atıverirdi.

Birikecekti mangırları. Sıcaktan gırtlığı yan-
 mak değil, ölse, limonata, buzlu ayran, şerbet şöyle
 dursun, bardağı yüz paraya satılan soğuk su bile
 içmezdi. Ayrana, limonataya, suya verecek parası
 yoktu. Evet, biliyordu, çeyrek, yüz para çok bir şey
 değildi ama, olsun. Parası hiç eksilmemeli, tam
 tersi çoğalmalıydı. Çoğalmalıydı ki, geçen yılki
 gibi ayaz almasındı okuldan. Geçen yıl mangırı ye-
 tişmediğinden, okulun pullu, fotoğraflı kâatlarını
 tamamlayamamış, girememiş. Bu yıl girecek, gir-
 mesi lâzım. Giremezse bir daha giremez. Gireme-
 yince okuyamaz, okuyamayınca kâhya, pek pek
 babası gibi hamal olup kalır. İstemiyor bunları.

Okul kayıtlarının başladığı günlerde ortalar
 dan silindi. Eh dedim kendi kendime, herhalde ya-
 zılmıştır. Dün ikindiüstü arka sokaklardan birine
 karşılaştık :

— Vay, dedim. Nerelerdesin sen be?

Griye çalan açık mavi gözleri bulandı :

— Sorma âbi ,gene kâhyalığa başlayacağım ga-
 liba...

— Okul? Okul ne oluyor ya?

— Yaş.

— Niye?

— Kâhyalığı bıraktım, annem okula yazdır-
 caktı, olmadı.

— Para mı yetişmedi?

— Yok canım, babam...

— Razi olmadı mı okula girmene?

— Yok yahu, babam anlamaz öyle şeylerden.
 Evde birbirimizi görmeyiz bile doğru dürüs. Tak-
 mış koluna yeni bir gaco, basmış gitmiş nereye git-
 mişse. Annem hep ağlıyor. Kardeşim dersin boğma-
 cadan horoz gibi ötüyor. Gel de okulu düşün...

Dolan gözlerini koluyla sildi.

— Geçen yıl da böyle, tam yazılacaktım, ha

Yazan : Orhan KEMAL

ya. Yazılıydım ikiye geçecektim şimdi, Erol gibi!

— Erol kim?

— Fiyakacının biri. Sınıf takımında sağış oynuyormuş. Ben ya, Mahallede bez topla oynarken öyle çalım atardım ki ona!

— Sen ne oynuyorsun?

Gözleri parladı :

— Ben mi? Santrahaf, santrafor, iç, açık. Kaleciden başka herşey. Erol da ne be? Bir çalım, bir çalım daha, bir şut... Bu yıl okula girseydim görürdün o. Sulu yok enayinin. Benim sağ, sol. Okula bir girsem de arsada sınıf maçına çıksak... Ama bu yıl da hava, besbelli...

Eşeledim:

— Demek baban hayırsınız biri?

— Hem de ne. Annemi boyuna gebe bırakmaktan başka bir b... gelmez elinden. Geçen gün hamallarla bahse tutuşmuş. Sirtında yüz mü, yüz elli mi, iki yüz mü kiloyla ne, Şişhane'den yukarı çıkabilir misin çıkamaz mısın diye. Sarhoşmuş bizim enayi. Çıkarım demiş. Sirtlamış yükü. dayan Az kalsın kalbi duracakmış. Şimdi de bu dalga, karı dalgası... Erol'a öyle içerliyorum ki, enayi, senin baban hamal diyor. Hamal evet, ne var? Hamallık fena mı? İçkici, karıcı olmasa dünyanın parasını kazanır. Ama benim babam gibi içkici, karıcı oldu mu, bırak.

— Erol'un babası neci?

— Ne bileyim ben? Kıyak bir De Soto'ları var, hususi! Annem diyor ki, boşver Erol'e diyor. İnsan babasına güvenmemeli. Doğru. O benim yerimde olsun görelim...

— Nasıl?

— Nasıl olacak, okulu bırakıp ekmeğini taştan çıkarsın. Ben olmasam annem de, kardeşim de aç kalırlar be!

— Annen çalışmıyor mu ?

— Şişe yıkayıcılığı yapıyor. Şişe yıkayıcılığı da ne, hava. Herşey ateş pahası. Küçük bir odada oturuyoruz, ev sahibi boyuna asılıyor kirayı arttırın diye. Yalnız bize değil, öteki kiracılara da. Akıl diyor dök gazyağını, çal kibriti, yak, bitsin gitsin. Ama sonra düşünüyorum, yaşı...

— Nasıl yâni?

— Koca konak yahu. Var kırk, elli oda. Odalarda millet iyi kötü barınıyor. Yandı mı, fakir fıkara ne yapar evsiz? Erol'un babası bize mikrop- lar diyormuş. Mikrop kendi asıl. Ne yapıyoruz biz ona? Gece yarısı bir gelir arabayla, gırrr gırrr... Asıl mikrop kendi!

— Demek bu yıl da okul gitti güme?

— Sorma âbi. Babam dönüp gelmezse... Gelecek yıl gene dayanacağım ama, Erol geçecek üçe Geçsin. Matrağa alsın beni de bak. Bir, bir daha... Ne düşünüyorum biliyor musun âbi? Bu kış di-

yorum basabas çalışayım, mangırları bir kenara, seneye... Ha?

— Tamam.

Gözleri hasretle parlıyordu :

— Okumak, aaah okumak. dedi. Ben okusam kaptan olurum sağlama. Vapurları görmüyor muyum, bitiyorum. Kaptanların elbiseleri asıl... Bir de Dünya'yı dolaşmaları! Denizler hâkimi filminde bir kaptan vardı... (Heyecanlandı) Gemi karaya oturuyor, yerliler hüryaa... Bir doluyorlar ge-miye, çat çat kavga, derken kaptanın sevgilisini alıp götürüyorlar. Götürüyorlar ama kaptan da esaslı kaptan. Abi be, yerliler karaya oturan vapurdaki bütün tayfaları kaptanla birlikte esir edip bağladılar da niye öldürmediler? Sonra kız... Kaptanın sevgilisi... Bir kız ne? Gece yavaşça kaçtı, kaptanın yanına geldi, ipleri kesti, kaptanı kurtardı. Yaş gibi geliyor bana...

— Niye?

— Bir kız be âbi. Nasıl kaçabilir? Yerlilerin hepsi dev gibi!

— Sinema işte, kaçır.

Gözleri daldı uzun uzun düşündü :

— Sinemada olanlar hep numaradan değil mi?

— Numaradan.

— Ah be, ah be baba. Ulan nerden buldun o orospuyu be. Sırası mı be. Gel çoluğunun çocuğu - nun başına da kurtar şu fakiri be!

Yanımızdan her yanı kıl içinde, iriyarı bir hamal geçiyordu. Yük altında iki kat. Lâf attı :

— Ne haber, fırlama?

Çocuk şimşek gibi döndü, avradına söğdü. Sonra kıpkırmızı kesildi. Benden utanmıştı :

— Afedersin âbi, dedi. Durup dururken insanı günaha sokuyorlar... Öyle içerliyorum ki şu fırlama lâfına!

— Nerden tanıyor seni ?

— Babamın arkadaşı!

Güneş, yüklü yağmur bulutlarından kurtulmuştu.

GONG

Çok gizli bir denizdir uykumuza açılan
El ayak çekilince rahat sakın ve uzun
En ince bebeğidir yıllardır koynumuzun
Şimdi ne varsa artık gündüzden arta kalan.

Sonra balkonumuza bir gül yağmuru başlar,
Kuşatır şamdanları ormanın koyu sisi
İlkbahar rüzgârının kaçınıcı belirtisi
Tutup evlerimize en güzel rengi katar.

Nasıl olsa sarayı bu kıyılardan uzak
Usulca seyre çıkar martılar uykudadır
Öper dudığımızdan geceden utanarak.

Bu hep böyledir işte düşündükçe uzayan
Artık özlediğimiz derin bir kuytudur
Bizden saklı görünüp hep bize doğru olan.

Uğur ÖNAL

TIYATRO ZORUNLUDUR AMA

S. Günay AKARSU

Bugün toplumun tiyatrosuz da olabileceğini düşünen bir tek aydın kişi bile bulunamaz sanırım. Ama halkımız, yani aşağı yukarı bütün insanlarımız böyle bir zorunluluk tanımaz. Onlar için boş zamanların bir bölümünü geçirmek üzere gidilen bir eğlencedir tiyatro. Böyle olunca da tiyatrolar kapanırsa yerini örneğin sinemalar, futbol maçları hiç eksiksiz doldurabilir. Durumun hiç de böyle olmadığını, tiyatronun bir toplumun yaşantısında büyük bir yeri bulunduğunu halka anlatmak aydınlarımız ve eğitim sorunlarıyla uğraşan sorumlulara düşerdi. Şimdiye kadar pek başarılı denemeyecek bir şekilde suregelen ve bundan sonra daha etkili sümesini dilediğimiz bu çoğunluğu uyarma çabasında onlardan biri «Peki, nedir bu tiyatro? Neden ille de tiyatro diye tutturuyorsunuz?» dese, nasıl karşılayacağız bu soruyu? Onu karşımıza alıp ileri toplumların ancak ileri ekinli, olgun, toplumdaki konumundan ve değerinden tedirgin olmayan, kişilikleri bulunan insanlar tarafından yaratılacağını, bizim de bireylerimizin her birine bu erdemleri kazandırmak için bütün araçlardan yararlanmak zorunda bulunduğumuzu ve tiyatronun da bu araçların başında geldiğini mi söyleyeceğiz? Çok yanlış bir tanımla olmaz mı bu, tiyatronun? Böylece, son da gelen özelliklerinden birinin yerini değiştirip başa geçirmekle de kalmayıp bunu tiyatronun ereği olarak göstermiş olacağız. Bu söz üzerine kurulacak bir usa vurma, yeteri kadar ekinlik kazanmış, olgun kimseler için tiyatronun gereksizliği son yargısına götürecek bizi. Öyleyse bu yanlışmayı önlemek için, tiyatronun bir çeşit öğretmen olduğunu belirtmekle beraber, ona gönül verenlerin hiç bir yarar gözetmeksizin tiyatrocı olduklarını ya da yalnızca hoşlarına gittiği için tiyatro seyrettiklerini, tiyatroların çoğalmasını istediklerini ekliyeceğiz. Buna göre bizi dinleyen şöyle bir sonuç çıkaracak: Tiyatro, onu sevenler, beğenenler için eğlencedir. Sevmeyenler için de bir öğretim aracıdır. Bu sonucu beğenmeyenler bulunur sanırım. Ama bizim ülkemiz için bu iki yargıyı doğru sayıp ona göre davranmaktan başka çıkar yol göremiyorum. Birinci yargı söz götürmez derecede açıktır. Ekin bakımından belli bir çizgiyi aşmış, güzel sanatların her çeşidinden hoşlanacak duruma gelmiş bir insan için eğlence sözcüğünde küçümsenecek, çekinecek hiç bir şey yoktur. Onun eğlencesi, istenen olgunluğa erişmiştir artık. Böyle biri, çok sesli müzik dinlerken eğlenir de, futbol maçında istese de eğlenemez. Onun için tiyatroyu eğlence olarak almakta bir sakınca bulunamaz.

İkinci yargıya gelince, burda bizim ekinimizdeki geriliğimizi göz önüne alacak olursak, tiyatronun gerçekten halka inebilen bir eğitim aracı olduğunu görürüz. Tiyatroya gitmek için bir ön bil-

gi gerekli değildir. Okuması, yazması olmayanlar bile sinemadan bir şey anlamaz da tiyatrodan hoşlanabilir. Kitap okumaktan sıkılanlar tiyatroyla oyalanabilir. Bundan başka tiyatro her konuyu, her türlü olayı en açık şekliyle seyredenlerin önüne serer. Her seyirci orda kendini ya da tanıdıklarından birini bulur. İyi, yararlı davranışları hep beraber alkışlar, kötülere kızar, zavallılara acımayı öğrenir, gülünç duruma düşenlere güler. Kısaca yaşantımızın bir görüntüsü olan tiyatrodaki bütün soyut değer ve değersizlikleri, bir takım dolambaçlı sanat oyunları arasından ayıklamak zorunda kalmaksızın, açık ve seçik bir şekilde görür. Aslında oyun yazarının başarı derecesini belli eden ölçek de bu değil midir? Her yazar, seyircilerini kendilerinden koparıp sahnedeki olayın içine sokmak, kahramanlarıyla beraber güldürüp ağlatmak için elinden geleni yapar. Usta çekip götürebilir. İşte burda yazarın iyi ya da kötü amaçlı olması önem kazanır. Kütleleri sürüklemeye gücünü eline geçirmiş olan biri eğer kötü yönde güdümlü yazıyorsa ya da kötü amaçlıysa sonuç akın kara gösterilmesi ve belli düşüncelerin daha gelişmesi tamamlanmamış kafalara yerleştirilmesi olur. Ama tiyatronun bu iyi gözlenmezse şakıncalı olabilecek yönünden yararlanmak için de her yazarın gücü yetmez. Onun için bu nokta pek önemli değildir. Ayrıca oyunların iyi seçimi ile de kolayca önlenabilir.

Bunu bir yana bıraktığımıza göre de bir sorun çıkar karşımıza: Bizim yazarlarımız halkın ilgisini kazanacak oyunlar yazmak için konularını onların arasından, giderek köyden mi seçmelidirler? Ben böyle bir zorunluluğa inanmıyorum. Yazar, içine doğanı, kendine kolay geleni anlattığı ölçüde başarılı olur. Bizim halkımızın ilgisini çekmek için de ille olayın köyde geçmesi gerekmez. Bizden olan, bizim olan, giderek insanca olan her oyunu, ince ayrıntılarına varamasa da, anlayabilir köylümüz. Bence yazarlarımızın konularından değil de güçlerinin ve sayılarının azlığından yakınmak gerekiyor. Örneğin, bir «Duvarların Ötesi»ni anlamıyacak köy gösterilebilir mi Türkiye'de? Ama asıl «Hangi köye tiyatro götürdünüz?» ya da «Kaç köylüyü tiyatroya getirdiniz?» diye sorarlarsa ne karşılık veririz, bunu düşünmek gerek.

Bu sorunu araştırmayı bir yana bırakarak tiyatrolarımızın durumunu inceleyelim. Tiyatroya severek gidenler, nasıl olsa beğenilerine uygun olanı seçeceklerdir. Ama ekinlerini arttırmak için tiyatroya gitmeye zorladıklarımıza hangi tiyatroları sağlık verebiliriz? Çekinmeksizin «Gidin.» diyebileceğimiz tiyatrolarımız var mı? Bir çırpıda Ankara Devlet Tiyatroları aklımıza geliyor. Ama ondan sonra duruluyoruz. Kaldı ki onlar da hiç bir zaman kararlı kalamıyorlar, kalıplaşmaktan, eski-

(Devamı sayfa 25 de)

YUNUS EMRE

Bu olaylardan bir kaç yıl sonra Moğollar, Anadoluya giriyor, onu kolayca ele geçiriyorlardı. 1243 de Kösedagda bir yenilgi, onların, Konya Selçukları ülkesine el koymalarına yetmişti. Moğollar gelişlerinde, reayadan, boylardan direnme görmemişlerdi. Yabancı askerler, Kösedagda Moğolları karşılayan ordunun seçkin, güvenilir birlikleriydi. Selçuk beylerinden Muzafferüddin oğlu, Moğollar için «kâfir korkak olur» demişti, «bana bin Frenk atlısı verin Moğolların üzerine varayım, zafer kazanayım». Zahirüddeve adlı bir beyse bu sözlerden irkilmiş: «Kuşku yok ki ben hristiyanım, kendi Tanrımdan korkarım, ülke işlerinin bir kılla bağlı olduğu şu sırada kışının kokusu alemin burnuna ziyan getiren bu adamın sözleri ne biçim sözdür, bu laflara sadakayla kefarete vermek gerekir» demişti. Kösedag yenilgisinden sonra, Moğollara her yıl vergiler ödemek, onların her dediğini yerine getirmek zorunda kalan Konya Selçuklarında bağımsızlık kalmamıştı. Bundan böyle Anadolu halkının boynuna hem Selçuk beylerinin hem de Moğolların vergileri, başları binecek; kıyılarına, batı sınırlarına doğru yığılan boylarda kaynaşmalar, daha ilerilere geçmek için itişip kakışmalar görülecek; bütün bu yerinde durmazlıklar, uğraşlar içinde de Babalıların sesleri yeniden duyulmaya başlayacaktı. Kırşehirin bir köyünde yerleşen Bektaşın ünü, Baba Bektaş olarak, Baba İshak'ın yerine geçen ermiş olarak, kendisine inananlarca ta uzaklara yayılıyor, Saltuk Baba gibi ünlü Türkmen babaları, Barak Baba, Taptuk Baba ondan yetişiyordu. Taptuk Baba da Yunus Emre'yi yetiştirecekti.

Hak'tan inen şerbeti içtik elhamdülillâh
Şol kudret denizini geçtik elhamdülillâh
Şu karşıkı dağları, meseleri bağları
Sağlık, safalık ile aştık elhamdülillâh.
Kuru idik, yaş olduk, ayak idik baş olduk
Kanatlandık kuş olduk, uçtuk elhamdülillâh
Vardığımız illere, sol safa gönüllere
Baba Taptuk mânisin saçtık elhamdülillâh.

.....
Dirfilli pınar olduk, irkildik ırmak olduk
Artık denize dolduk, taşık elhamdülillâh
Taptuk'un tapusunda kul olduk kapusunda
Yunus miskin çiğ idik, piştik elhamdülillâh

Yunus Emre'nin doğum yılı bilinmiyor. Ancak onun kendi sözlerinden hangi çağda yetiştigi belli oluyor. Bu çağı belirtmek, bilmeğe çalışmak, Yunus Emre'yi de daha yakından görmeye yol açıyor. Uçsuz bucaksız Cengiz ülkelerinin dizginlerini Töregene Hatun tutuyordu. Cengizin gelini olan Töregene Hatun 1246 yılında oğlu Güyük Han'ı artık dedesinin yerine geçirmeye hazırlanmıştı. Orhunda. Ötüken ormanlarına yakın bir yerde yüzlerce sirmalı, altın işleme çadırlardan, otağlardan

IV.

Necip ALSAN

kurulmuş Sarı Orduda Güyük Hanın Hanlığa geçişi büyük törenlerle kutlulanacaktı. Konya Selçuklarından Rükneddin Kılıçarslan IV. bu törende bulunmak, Güyük Han'a tapuğ kılmak üzere, atalarına yabancı olmıyan Moğolistana, Orhuna doğru yola çıkmıştı. Töregene Hatunun günlerinde yapılan Kösedag savaşından beri üç yıl geçmiş, Kösedag yenilgisinde Selçuk Sultanı bulunan Gıyasettin Keyhüsrev II. ölmüştü. Şimdi onun oğullarından biri olan İkinci Sultan İzzettin Keykâvus, Konya tahtında otururken bir başka oğlu, Rükneddin Kılıçarslan IV. Sarı Ordu yolunu tutmuştu. Hanlar Hanı, Orhunda Sarı Orduda bulunuyor, Cengiz soyunda başka Hanlar, çeşitli illerde, Büyük Hanbağlı olarak İlhanlık ediyorlardı. Yapılan törende Rükneddin Kılıçarslan IV. den başka, İran valisi Argun Ağa, Soğd valisi Mesut Yalavaç, Rusya Grandükü Yaroslav, Gürcü prensleri, Kozandaki küçük Ermeni beyliği kralının kardeşi, Musul, Kirman Atabeylerinin elçileri, Bağdat Halifesinin elçileri, Papanın elçisi olup bu töreni yazılarıyla anlatan Plan Carnin bulunuyordu. Yalnız Kıpçak-Kırım illerinde İlhanlık eden Batu gelmemişti. Batu, kendisi gibi Cengizin torunu olan Güyük'ün Hanlar Hanı olmasını istememiş, Töregene Hatunla arası açılmıştı.

Kösedag yenilgisinden sonra Selçuklar yandan Büyük Moğol Hanlığıyla barış vaperlarken bir yandan da Sayın Han diye anılan Batu'ya şerhli armağanlarla bir elçi göndermişler, onun koruyuculuğunu istemişlerdi. Batu bu koruyuculuğu üzerine almış. İsfahanlı Semsettin adlı elçiyi Nizamülmülk, Selâhülâlem adlarıyla kendi yanından Anadolu'ya vekil yaparak geri göndermişti. İşte şimdi İkinci Sultan İzzettin Keykâvusun en yakın adamı, veziri bu İsfahanlı Semsettindi. Selçuk soyundan gelme, bin nazla büyütülmüş bir kız Batunun kardeşi Berke'ye verilirken Batunun Anadolu'ya vekili olan İsfahanlı Semsettin de Sultan İzzettinin annesiyle evleniyordu. Tabii Töregene Hatunla Güyük Han bu işleri beşenmiyorlardı. Sarı Ordu'ya Güyük Hana tapuğ kılmaya gelmiş olan Rükneddine, kardeşini Konyadan kov, bundan böyle Selçuk sultanı sensin dendi. Yanına Moğol atlıları verilerek Anadolu'ya gönderildi.

Baba İshak ayaklanmasından, Anadolu işlerinin ciğrinden çıkmasından beri Selçuk bevleri, sultanları yurt içinde bulamadıkları destekleri dışarda arıyor, kimi Sayın Han, kimi de Güyük Han taraftarlığı yaparak bevliğini yürütmek istiyordu. Rükneddin, kardeşi İzzettini Güyük Hana dayanarak yıkıma gelirken, İzzettinden yüz ceviren bir çok bevler gizlice Rükneddine katılıyor, bu arada Sayın Hanın adamı Selâhülâlem Semsettin de kullandıklarını öldürtüyordu. Rükneddin partisile

İzzettin partisi bir birine girmişti. Yarının ne olacağını, kimde kalacağını kestiremeyen bir çokları da gününü gün etmek üzere fırsatçılık yapıyor, yurt varlıklarını yokedercesine sömürüp yağmalıyordu. Ülkenin düşkünlüğü içinde İzzettin, taraftarlarını arttırmak üzere yanına bir yığın aylıkçı toplamış, bu gidişten üzüntü duyan biri ona: «Büyük sultan Alaettin Keykubadın o kadar yücelik ve debdebesiyle iki tercüman ve dört kâtipten fazla adamı yoktu. Size bu derece yoksulluk ve düşkünlük içinde bu kadar aylıkçının ne lüzumu vardır?.. Bir takım rezilleri yüksek mertebelere çıkarmak isterseniz daima fenalıklar ve felâketler eksik olmaz. -Muhtasar Selçuknameden-» demişti. Çöküş ortasında kötülükler çoğalırken sınırlardaki göçbeler ayaklanmış, onların içinden çıkan Türk Ahmet adında biri, iyi bir ün bırakmış olan Alaettin Keykubat I. in oğlu olduğunu söyleyerek başına nırlardaki boyları toplamıştı. Bu ayaklamayı ezmeğe uğraşan Selâhülâlem Şemsettin, Rükneddin partisinin adamları tarafından öldürülmüş, bir ara Nehcivanlı Necmettin adında bir bilgine vezirlik verilerek işleri düzeltilmesi istenmişti. Necmettin: «Bu vazifeyi kabul ettiğini, ancak her gün için alacağı tahsisat iki akçadan fazla olmamak, emirlerle başka devlet erkânı da kendisi gibi geçinmeğe mecbur bulunmak, muhaliflerine karşı kin beslememek, hazine gelirlerini israf etmemek şartlarını ileri sürdü. Bu şartlar beylere kılıç yarasından ve ok darbesinden daha ağır geldi. -Muhtasar Selçukname-» Sonunda Necmettin, yalnız vezirliği değil Selçuk ülkesini de bırakıp başka bir ülkeye gitmek zorunda kaldı. İşte Yumus Emre'nin sesi, böyle bir çağın ardından gelen günlerin üzerinden duyulacaktı :

İsidin ey ulular
Âhır zaman olırsar
Sağ müslüman seyrek
O da güman olırsar
Danışman okur, tutmaz
Derviş, yolun gözetmez
Bu halk öğüt işitmez
Ne sarp zaman olırsar
Gitti beyler mürveti
Binmişler birer atı
Yediği yoksul eti
İçtiği kan olırsar

(Devamı var)

MEĞER

Şimdi bir yağmurdur yağan ormanlarıma
Benim o yalnızlığı unuttuğum ormanlarıma
Güzelim çiçeklerini ıslatıyorlar
Güzelim çiçeklerim ıslanıyorlar
Ben unuttuğumdanberi kendimi
Hep ormanları izliyorum
Hep ormanları izliyorum
Onu kaybettiğidenberi
Yarın artık çok uzakmış
Gözleri artık çok uzakmış
Artık bu kapıyı açmıyacağım
Kapılar meğer çok uzakmış

Güran TATLIOĞLU

— AY BEYAZ —

Ay görünür bulutlar küçülür beyaz
Bakmağa kıyamadığımız
Bir avuç açılır kaybolur tutkunluğumuz
Köşebaşlarında sokak ortalarında
Atlar sulanır akşamları köşebaşı çeşmeler
Büyür sahipsizliğimiz
Alır götürür bir yeminli türkü evrenin
Kurulur uykular öncesi odalarda
Ya da sevdiğimiz yataklar büyür
Kaybolur tekliği ellerimiz bizim ellerimiz
Yarım güldüğümüz bir duvar yıkılmışlığı olur
Benim büyük kötülüğüm götürür kendini
Ağladığımız nedeni en kırmızısında şarapların
Ya sevmek tükenmişliğimiz
Ay görünür bulutlar küçülür beyaz
İnce bir türkü ince bir ağlamada tutkunluğumuz.

H. Nevzat UÇKAN

ONA

Açık bir masal gürültüsüyle
Şarkısız büyüyor bodur bir mersin
Şimdi çocuklarla böceklerin
Deniz gecesini o akşam ne güzeldik
İşte eski anlamıyla akşam karası
Sevgiyle yaşadım kıvrır saçında beni
Seninle başlıyorum belki son aydır
Ellerinden tutup yeni bir dükkânın

Nurer UĞURLU

KEDİLER VE SİZLER

Mambolar gecesinde ölüyorsunuz
Günahkâr insanların sağlığına
Sonra tutup gözlerinize iniyor
Yaşantınızdaki ılıman ikindiler
Yanıp sönen cyuncak oluyorsunuz.
çocukların yaşantısında
Sizin oluyor güneş renkli kediler.
En güzel çalgılarınız
Perşembesiz yaprakları buluyor
Evreni makaslıyan kuş oluyorsunuz
Kırlara karışıyor derinizdeki soluklar
Güneş renkli kedilerde duruyorsunuz.
Böbürlenmeniz oluyor ya
Geyikli odalarda kucaklaştığınız
Zamanlı zamansız bulaşıyor sofralarınıza
Sevilleriniz oluyor ya
Ağustos güneşinde ısıttığınız
Bir solukta kucaklıyor cümlelerinizi
Yine de güneş renkli kediler getiriyor ikindileri
Sözüm ona yaşamıyorsunuz.
çeverenize

Kerim Aydın ERDEM

YELKEN — EKİM 1959

YASAK

TUTKU

V. ŞAN ÖLÜ DELİKLİ YILDIZ GECEDE AŞK
OYUNU

TIRNAKLARININ dipleri morarıyordu. Oralardan-oralardan öpüyordum. Hiç kuşkusuzdum, hiç iyiliktim. Kan, beklenmedik bir duraksınmayla, ölü yıldız aklığın, tırnağı çepeçevre dolanıp ağartması- nın hemen ardından, firdolayı morluğa geçiyordu. Ağzımı o morluğa eğiyordum: sıcaklığı dudakları- ma vuruyordu, kıpır kıpır ediyordu.

On kere, yirmi kere, yirmi beş kere öpüyordum; yirmi altı kere öpüyordum. Tırnağın alt u- cundaki pembe et, ıpsıslaktı. Tuzlanıyordu, soluğum kokuyordu. Dört yıllık çizginin araları, su toplu- yordu. Öpe öpe daha aşağılara, daha keskin, daha kaç uçlara iniyordum. Üç seyrek, üç sarışın-buğda- ları andırır, ama daha enez-üç bahadır kıla rastlı- yordum. Boyunları eğilmişti, yürümeden durmuş- lar, yürekle ağzımı bekliyorlardı. Onları görmezden geliyordum. Bileğe varıyordum. Bilekteki kıllar; apaltın, karşıcı çıkıp yol gözlüyorlardı. Bilek kemi- ği fırlaktı, arsızlığını devşiriyordu. Çeviriverdim mi beş büyük anaç damardan akan oluklu kanı görü- yordum. Hiç durmuyordu, bir hızlanıyor, bir akı- yordu. Bir hızlanıyor, gelip ortalık yerde büyüyor, göllenip göllenip ileri atılarak avucun içine, ordan parmaklara, parmakların terciikli derialtlarına ko- suyorlardı. Ağzımı eğdiğimde; bütün o beş damarın kanı, korkuyla duruyordu: toplanıyorlar, akıyor- lar; yukarı, taze-incik derinin üstüne çıkmak için, delirmişcesine saldırıyorlardı.

O zaman herşey susuyordu. Hiçbir şey akmı- yordu: uzaksı, ormanı az, yarı gövermiş, yarı üve- yik göklü tepelerden küçük, çalgı bacaklı, bastı- ğında 'kırılırsa...' diye insanın yüreğine inen, ka- ra kaş-karagöz gazeller, yapraklar gibi uça-döne- varıp suya iniyorlardı. Varıp ağız veriyorlar, ürke- cik, soluksul su içiyorlardı. Bir dal kendini eğse, özsu çoğalıp çoğalıp bir yaprağı bunaltsa, başlarını sudan, o doyumlu-büyüştüz yansımadan çekiyor- lar, evreni görüyorlardı. Su, su olmaktan kaçıyor- du, üveyikli gökler yer değişiyorlardı, tam doyula- cak kanıksanacakken, düş yarım kalıyordu. Eğri- hem de düzelmez çarpılıyordu.

Beş damarın korkulu kanı, çır çır cırpınıyor- du. Artık duramazdı, artık kimselere tutulunmaz- dı. Kesilmez bir çıkışla atılıyor, yıkıp yakaraktan acıta acıta gidiyordu. Bir çekeni, bir önünü şavk- landırmanı yoktu ama, gazellerin yakalanmazlığı; büyütmün de, yansımanın da o buruk çözümü için. de volyordam gerekliliğini duymuyordu. Sürekli bir seyirme tutturuyordu. Derinin yüzünü yenileyen, taze esmerden kaysıl sarılığa, ak kırmızıya çeviren ter damlaları beliriyordu. Tuzsu, azı günışığı, azı

toprakla kekre bir koku alıyordum. Köklerine ter yürütmüş apaltın buğda kıllar dikeliyor, güçleni- yorlardı. Dura-dinlene-öpe gidiyordum. Hiçbiri : güçlüydüler, yürekliyidiler, bahadırdılar ya, inatçı değillerdi. Her öptüğüm yerde, apaltın-kökleri tuz- su ter kesmiş kıllar, eğim eğim eğiliyorlardı. Arada, tek kişinin bulanık, kuytu kuytu aşka susamış, ça- ğırgan türkülü sesi çoğalıyordu. Yapayalnız, ama dağları-taşları, ama suya varıp inmiş karagöz ga- zelleri, ama ormanı az, azı üveyik göklü, ırmağı deli yankılı tepelerin başlarını tutuyordu. O kara- göz gazelleri, o kulum kanadım üveyikler uçamı- yorlardı, koşmuyorlardı, otlar hisirdamıyordu. Ci- men yeşilleri karanlıkçada kalıyordu. Çiğ öyle ha- vada asılı durmuştu. Taneciklerinin baş yerinden günışığı eme eme deliyor, öbür uçtan çıkıyordu. Başla öbür alt uç arasındaki gözün aman-aman gördüğü yolda, yanık, etçil bir iz kalıyordu.

Yüz kere öpüyordum, yüzon kere, yüzelli kere öpüyordum. Doymaklar yoktu. Öpe öpe dirseğine- dirseğinden omuzbaşlarına doğru çıkıyordum. Bir kerecik başımı kaldırıp yüzçeğizine bakınıyordum, yerinde yoktu. Gözleri gitmişti, kaşları yan yoluk- tu, burnu aşağıdan yukarı çekilmişti. Delikleri bü- yüyor, büyüyor, derken kapanıp kücülüyordu, top- lu iğneleniyordu. Ağzının bir kıyıcığındaki eski, uzak yaramsı yer, hikâyeleniyordu. Bir başka ikin- dide, süzgeçlerle sulanmış amele sokaklardan, ma- rul sergilerinden, meyvehoştan, sakatçılardan eski- yen kuş kanadıyla denizin altından, hem de üstün- den kahverengi gözleri; bu kez koyu bakır çalgı çakmaklığında çıkıp geliyordu. Çıkıp geliyor, yoluk kaşların çirkinliğini yok etmek umuduyla yerlerini alıyordu. Gözlerin bakırdan alayalazlı çakmaklığın- da bebekleri, bir diğerinden öbürüne uzanıyor, el ediyordu. Acılı değildi, gönenmiş, donanmış kavuş- malar içlerini kafes gibi sarıyordu. Düğüm körleni- yordu.

Omuzbaşları yürek kalkınlığına uğruyordu. Ka- çıyor, yüzüyle dönüyordu. Kocaman ağzını dayı- yordu. Gözleri iniyordu, aksam artıyordu. Burnu çok yukarlara çekiliyordu. Yüzünün kaysıl derisi, kıpkırmızı olana dek geriliyor, geriliyordu. Dudak- larımı sürsem, bir iki gezdirsem üzerlerinde, kırma- zılık uçar, yerine ya ölümcül bir morluk, ya da de- lik yıldızım bir aklık gelirdi. Hiç olmazdı, korkar- dım. Aklım başımdan giderdi. Ben yeni çağların, taş uyukuların, uyanılmaz otobüslerin serüveni- yordum. Kapı önlerinde dolaşandım, mektup yazandım, ev- lere girendim, bacak bacak üstüne atıp şekeri az kahveler içen, kumaş koltuklara sırtını yaslayan, disbudaktan yapılma kısa boylu masalarda iki buk- lüm iskambil açandım. Çiçek Paşaj'ından fıcılarla kurumlanandım, iz sürendim, siyahı birayı turla-

KARANLIKTA BOŞ BİR AĞAÇ

Bağırma gecenin içinde delice bir yeşil tokat gibi-
boş

Bunca deniz girmişte aramıza balıklara mı acıyo-
rum sanki

Dağlarla tutku gülüşlerin arasında ezilmeye bak
garip

O tatlı aydınlığında uzamış elleri-tarıtlardan bütün-
çıplak

Nice meysimler gördü bu ağaç -kabuklaşan zamanın
çekirdeğinde sanki taş

Yıkılıyordum da o öpülesi ellerin diyordum sevgi-
lerden kudurmuş.

Bir bir döküldü solukları inim ince bir kadın gibi
içli sarı

Bitmiyen bir arzu yarım kaldı dallarda bir zaman
Dökülüp dökülüp fışkırıyordu parmak uçlarından
bir yeşil

Bir sen misin gecenin içinde bağırın inadına tür-
külerin

Uluya uluya uçuracağım yaprakları ciğerlerimden
utanmasam-gebert be bakışlarını

Kapanmamış gözler ardından cesetler gibi donuk

Turgay GÖNENÇ — Alev GÜÇLÜ

avetine katık edendim. Cumartesileri traş olandım,
denize gidendim, koku sevendim. esmerdim.

Eli ellerimi arıyordu, buldu bulacaktı. Sımsıkı,
parmak aralarını parmak aralarımaya geçirip bir gü-
zel kenetleyecekti. Kırarcasına sıkacaktı. Parmak
larımızın etleri sıkışacak, tatlı, iç bayıltan ıslak
ezikliğinde ek yerleri kemiklerinin sızılısını duya-
caktık.

Saçları yüzüne doğru, yarım yarım düşüyor-
du. Alnında duruyordu. Boş elimle yerlerine koyu-
yordum. Terden sıkık, ıslak, yapığı nereye koy-
sam orda duruculardandı. İnce bir su, alnının kıy-
cığından, gözlerinin gün almayan kordonunu izle-
yerek şakağa ulaşıyordu. Sıcak, belli belirsiz duman-
lı bir terdi. Tuz-toprak kokuyordu. Serinde, ev iç-
lerinin onmaz diplerinde sızılı bir toprak desti-
den, soğuk değil ılık, hele sıcak ürüyordu. Binlerce
tek birleşiyor, çoğul, güvenli çizgisiz oluktan akı-
yordu.

Ben eğilmiyordum, O uzanıyordu, O öpüyor-
du: düşmüyorduk. Ağzım yoktu. Dilim yoktu. Ak
kâğıtların beyazlığı, o söylenmez - ellenmez beyaz-
lık, ağzım yittikçe kararıyordu. Yağmurlu, sıkım
sıkım sıkıntılı yüklenik bir havadır esiyordu. So-
luk alınmıyordu. Elektrik vuruyordu, çarpıyordu.
Yağmur sinekleri vızıltıyla, ağıt seslerini nedircik-

BİR AŞKI

Ne verirki yalnız masalarda içkiler insana
Aradığınız saadetler sizin boşalan şişelerde
Bir büyük özlemdir eskimiş aşklardan uzak
Kıvançlısınız diyelim... ama yine gözyaşları usul
usul

Az unutmaldan sonra var yeniden hatırlamak.

Çook boş masa tekrar tazelenmeli

Eğer unutulduysa sizin büyük derdiniz

Gelir bir garson yerlerde iki büklüm

Olmayan bir şey... saadet emredersiniz.

İçkilerde unutturmuyorsa bir aşkı

Birikmişse boş kadehlerde gözyaşları sizden

Yedi karanlık köşe öte uzak eviniz

Yağmurlu bir akşam vakti yalnız meyhanelerden

Yurur kapıları çıkar gidersiniz.

Mesut GÜNGÖREN

BESAME MUÇO (*)

Uzaklarda bir Hindistan cevizi çatlıyor,

Bir yosun dolanmış uykulara,...

Tuz!... kahverengi derilerde parıl, parıl,

Yeşiller yol yol düşüncelerde

Petekten mi damlayan bal?

Besame Muço!...

Köpüklerde sade martılar mı vardır?

Kaldırımlar ıştır mı altın sönerken?

Ah!... Hep bu meltem aklımı alır,

Besame Muço!...

Hep bu şarkı gemiler de, başıbozuk,

Dudaklarda aynı kahve tadı,

Senin derdini hep gözlerin mi anlatır?

Besame Muço!...

Şeniz BİRO

(*) İspanyolca Besame Muço — Öp beni sevgilim,
demektir.

lerinkine benzete benzete, dört bir yana doluyorlar-
dı. Pencerenin tül gibi inceden perdesi oynama-
yordu. Düşlerde, çorak, otsuz-ocaksız kirli yerlere,
yerlere, yağmur atıyordu. Düşlerden çıkıp insanın
içine oturuyor, serinliğini yayıyordu. Yağmur ısı-
laklığı değildi, soğuk değildi, ürkünç değildi: sıcak-
tı, dışarılkıydı, yabancıydı. Bir bildik, deli-dolu
bir tanış yanı vardı ama, ağzı kilit-mühürdü, söy-
lemiyordu. Gözlerin bakır çalıklığı, kahverengiliğe
dönüyordu. Kaşlar yoluktular ama gerçek yoluk-
tular. Burun burundu, yüzün ortalık yerindeydi
yine, ağız ufalıyordu. Dudakları, erkek narçığı
pırlaklığında kalakalmışlardı. Yara yaraydı. Ter
artık hızla ekşileniyor, köpürüyordu. Elimi kurta-
rıyordum. Etleri etleniyordu. Karıncalanma kesili-
yordu. Gücüm olsa, karıncalanmayı durdurabilsem
bir kere, yalnız son bir kere daha öperdim. Ben öp-
tüm mü; kızılca kıyamette, karagöz gazelleri kur-
şun atımında koşarlar, yeniden suya inerlerdi. Ye-
niden ürkmeyi beklerlerdi. Ter yeniden üremeyi,
yürek kalkınmayı, burun yeniden yukarlara git-
meyi, gözlerin her ikisi de o aşağılık kahverengi-
likten, çok kısa bir anlığına bile olsa, evrenlere de-
ğişilen bakır çalıklığına çarpmayı beklerdi.

Hepsinin gül hatırları vardı.

Tarik Dursun K.

AYLÂK ADAM'IN HASTALIĞI

AYLÂK ADAM'IN HASTALIĞI

Şükran KURDAKUL

Toplumun rahat, yumuşak tutumuna ayak direyen, sahteliklerin, küçük hesapların içine tüküren, kişinin içinden geldiğince yaşamasına sırf saçma ve kalıplaşmış inançların rehabetinden, düzenin bozulmasından korkmanın alçaklığından karşı koyan toplumu iğrenerek seyreden ama gene de kendini o toplumun bir parçası olmaya iten ikilikten bunalmış çağdaş insanı her yönüyle ele alan ve güçle işleyen Camus'leri, Sartre'ları, Moravia'ları, hattâ daha eskilerden Gide'leri, Duhamel'leri, Montherlant'ları okuduktan sonra doğrusu kitabınızı ilginç bulamadım. Nüfus kâğıdınızda sırf T.C. yazıyor diye -bazıları gibi- siz de hoşgörülük istemezsiniz herhalde. Sonra uzağa gitmeye ne hacet, sizin temlerinizi adamakıllı işlemiş bizim yazarları unuttuk mu? S. Ali'nin, «İçimizdeki Şeytan» romanını okumuşsunuzdur. Aylâklığın serüvenini, kerhanelerden balıkhanelere, hastahanelere kadar bütün gücüyle yaşatmış Saidi de bilirsiniz. Bütün bunlardan sonra sizin C. niz beni etkiliyemediyse kabahat benim değil sanırım.

Dünya Gazetesinde Zihni Küçümen yazıyor bunları. Haksız da değil. Bizim kuşağın ilk gençlik yıllarında Duhamel'in Salavin'iyle epeyce bir ahbablığı olmuştur. Türkçeye çevrilen İki Adam, Gece Yarısı İtirafı, Salavin'in Ruznamesi, romanı birinci kişi dilinden kurmanın getirdiği bir içli-dışlılıkla sonuna kadar Salavin'i tanıtır bize. Ne var ki Duhamel yarattığı tipin davranışlarını öyle gerekçelerle ortaya koyar ki, iğreti kalmaz; yakışık almıyan, Salavin'in kimliğine aykırı düşen bir durumla karşılaşmayız. Adamın öteki insanlarla olan ilişkileri, patronun kulağına dokunuşu bile, kaldırımlarda tek-çift tutmaları bile, bunları yapmaya mecbur olduğundandır gibi gelir. Salavin'in tuhaflıkları kendi koşulları içinde bir insana yaraşır şeylerdir. Knut Hamsun'un Açlık'taki kahramanının, Alberto Moravio'nun Aylâklar'daki kahramanının da öyle. Salavin de, ötekiler de rahatsız hastata kişiler oldukları halde, birbirlerine benzer tarafları yoktur. Üç ayrı sanatçı, üç ayrı adamı işlerken, hastalığı tıp kitaplarından çıkarıp, kahramanlarının kafasına koymamışlar, gerçekte kişilerinde var olan hastalığı anlatmışlardır da ondan belki. Bizim İstanbul'lu Aylâk da -pek özenilecek bir şey gibi- rahatsızlıklarını kitapların kişilerinden alıp kabullenmekte hiçbir sakınca yok.

Bu bakımdan «Camus'leri, Sartre'ları, Moravia'ları, hattâ eskilerden Gide'leri, Duhamel'leri Montherlant'ları okuduktan sonra doğrusu kitabınızı ilginç bulmadım» diyen Zihni Küçümen haksız YELKEN — EKİM 1959

çıkıyor. Nedir ki Yusuf Atılgan anlatım yönünden yazının dokusunu kurmada özellikleri olan bir yazar. Belki Aylâk Adam diye bir roman yok ama Yusuf Atılgan diye bir sanatçı var.

KÜLTÜRÜN GETİRECEĞİ

Düşünebiliyor muyuz? Sanatçının karşısına geçtiğimiz zaman, kendi çalışmalarımıza baktığı -mız zaman; asıl sorun bu. Bilgimiz bize kazandırdığı yöntemde kendini gösteriyor. N'olursa olsun, başkalarına karşı da, kendimizle başbaşa kaldığımız zamanlardaki kimliğimizi alsak. Gecelerin birinde içimizin bir yanında beliriveren gerçeğe bakıp dünyalar kadar birşey olmadığımızı anlayınca kapıldığımız içten duyguları bir kenara itip geçmesek. Şiirle uğraşıyorsak bizden önce bu dünyada daha nice şairin yaşadığını unutmamak. Romancıysak, Balzac adının, Dostoyevski adının, Stendhal adının getirdiklerini unutmamak. Yaşamızı aldıkça, öğrendiklerimizin sınırına varacağımız yerde kupkuru iddiaların adamı olup, çıkıyoruz. Hepimiz, az çok.

Balzac'ın «İhtiyar münekkid, tatlı dilli ve iyi kalplidir, halbuki genç münekkid insafsızdır, beriki hiçbir şey bilmez, öteki ise herşeyi bilir de ondan. Sözlerini günümüzün sanatçısı için de söyleyemez miyiz?

Varlık dergisinde Selâhattin Batu'da kültürün insana getirmesi gerekenleri konuşurken diyor ki :

Neme gerek benim o kimse, ki bilgisi kendine bile faydasızdır; görgüsü insanlığını yitirir, doğuştan edindiği değerleri bile değerden düşürür ve kalp akçeler gibi önümüze sürmeğe kalkışır? Ben neyleyim o insanı, ki kitaplarda içinde doğar bü -yür de gözleri baktığını görmez; yüzü gülmeyi bilmez; elleri okşamayı unutmuş; ve hiçliğine, boşluğuna âşıktır kendinin, hem de küstahça, delice.. İnsan öğrendikçe daha çok sevecek; hem anlıyarak, düşünerek bağlanacak; gerçek değerlere yönelcek; gösterişten, şatafattan, bayağılıktan uzaklaşacak; öyle güçlendirecek içini, bencilliğini kırarak; açlıklarını yokedecek. Kişi ancak öz duygusundan ahlâk duygusuna, iç-güdülerinden iç gerçeğine ulaşabilince insan; yalandan, yapmacıktan uzaklaşabilince, iyiyi, doğruyu sevebildiği kadar, kendi başını ezebildiği ölçüde gerçek. Biz bilgimiz, kültürümüzle onu aramalıyız, yalnız o gerçeği... Kitap, yazı, şiir, sanat hep onun için olmalı.

Bütün iyimserliğimizle sanatta da konuştuğu gibi düşünen, düşündüğü gibi konuşan kişileri arıyoruz.

HANEY YAŞAMALI'NIN DEVAMI

(Baştarafı sayfa 10 da)

bütün bu hikâyelerde artık o halkçı, ya da toplumcu eğilimler görülüyor. Sadece kişisel oluşların yansıtılması eğilimi görülüyor. Bu eğilimin sağlam bir dünya görüşüne, bir yöntem ve felsefeye dayanmayışı kitap boyunca eksikliğini duyuruyor.

b) Haney Yaşamalı'da 1954 ten sonra gitgide artan politik baskılardan dolayı toplumla bağlantıları iyice kesiliyor Yücel'in. Toplumsal, ya da bireysel (birey teke indingenmiş toplumdur) gerçeklerle, sorunlarla ilgilenmiyor artık. Toplumdan kopmuş kişileri ele alıyor daha çok. Boşlukta sallanan bu eksik kişilerin öznelleşmemiş yaşantıları üzerinde duruyor. Birbirine benziyen bu yaşantılarla örülü bir hava yaratmağa çalışıyor. Bu sınırlı, bir örnek ve tek yanlı havayı aşmağı düşünmüyor. Kişiselden toplumsala götüren yola inmiyor. Küçük ve kapalı bir odada dolaşıp duruyor. Adı geçen havayı sağlamak için -Uçan Daireler'de olduğu gibi- duygulardan, izlenimlerden, olaycıklardan yararlanıyor. İmaja, entrikaya, benzetmeye, serüvene, şaşırtı ve fanteziye (Katuşa Masalı ile Sümüklüböcek'i saymazsak) baş vurmuyor pek. Hepsi neyse ne ama, hava hikâyeleri için gerekli olan imaja yer vermemesi büyük bir eksiklik.

c) Haney Yaşamalı'daki kişiler, küçük ayrıllıklarla. Uçan Daireler'deki özellikleri sürdürüyorlar. Bunlar da onlar gibi çokluk halktan, yoksul kimseler. Çokluk yenilgin, edilgin, kapanık bir durumları var. Gerçi aralarında azbuçuk arıyan, direnen, savaşı kimseler (Büyük Sarhoşluk'taki çöpçü, Kelepçe'deki koca gibi) yok değil. Ama bunlar pek azınlıkta kalıyor. Çoğunluk, eskisi gibi gene aşksız, umutsuz, sorumsuz, güçsüz, karamsar. Ayrıca; çevreleriyle, toplumlarıyla bağları -Uçan Daireler'e göre- daha gevşek, daha kopuk. Oysa, J. P. Sartre'ın da belirttiği üzere, «insan meslek çevresinin, ailesinin, sınıfının ve nihayet dünyanın kendine verdiği hal içinde bir bütündür.» (11). Yücel kişilerini bu bütünden ayırıyor.

Üstelik bu kişiler bir türlü tipikleşmiyorlar, öznelleşmiyorlar. Birini tanımakla hepsini tanımış oluyoruz. Çünkü yazar tekil yaşantılara, özel ayrıntılara değinmiyor pek. Genel, ortak, değişmez olan üzerinde duruyor daha çok. Klişe kişiler yaratıyor.

d) Yücel'in akıcı, tatlı bir anlatımı vardı Uçan Daireler'de. Bu anlatımın temelinde yalın bir dil yatıyordu. Gerçi henüz yabancı sözcüklerden arınmamıştı, tam bir söyleyiş kolaylığına kavuşmamıştı. Ama gene de alıp götürüyordu ir

Haney Yaşamalı'da bu eksikler azalıyor. Ataç'ın da açıkladığı gibi. Dil daha arı, daha duru, daha işlek bir duruma ulaşıyor. Söylem taklitleri görülmüyor. Gelgelelim, Kelepçe hikâyesini çözüm-lerken de belirttiğimiz üzere, bu anlatım özele, ki-

şisele, ayrıksıya götürmüyor bizi. Herkes için her yerde geçer olan genel tanımlamaların, yuvarlak saptamaların dışına çıkmıyor. Yani öznelleşmiyor.

SONUÇLAMA :

N. Ataç, «armağanı Bay Tahsin Yücel'in kazanmış olmasına çok sevindim. Haney Yaşamalı'da çok güzel öyküler var, dili de pek beğendim. Bay Tahsin Yücel, Uçan Daireler'den beri çok ilerledi, daha da ilerliyeceğini umuyorum.» diyor bir gün-cesinde (12).

Ataç'ın bu öznel ve gerekçesiz övgüsü aşırı görünüyor bize. Nitekim, kitabın öyle «çok güzel» hikâyelerle dolu olduğunu sanmıyoruz. Aneak, Yücel'in Uçan Daireler'den bu yana -çok olmasa bile- oldukça ilerlediğini doğru buluyoruz. Bunu görmek için iki kitabı karşılaştırmak yeter. Uçan Daireler Yücel'in denemelerini içine alıyordu. çoğunca. Haney Yaşamalı'da ise denemeler azalıyor. O Kemal ve S. Faik etkileri siliniyor. Yazarın, aşağı yukarı, bir kişiliğe vardığı görülüyor: İlk kitabın son ürünlerinin tutumu bu kitapta kararlı bir çizgi olarak beliriyor. Ne var ki, bu çizgiye uygun örneklerin -ne denli güzel olurlarsa olsunlar- küçük ayrımlarla durmadan tekrarlanması okuru bıktıra bilir. Ahşımışın dışına çıkılmaması bir yerde onu sıkabilir. (Yücel için en büyük tehlike de bu galiba.) Gerçi Sümüklüböcek'le değişik bir yel eser gibi oluyor, ama bu da uzun sürmüyor. Ardından gene aynı dar ve tekdüze evren sökün ediyor : Aynı kişiler, aynı teknik, aynı hava...

Sizin anlayacağınız, tutkulu bir yazar değil Yücel, Değişiklik ve özgünlük tasası çekmiyor pek. (Belki de, kim bilir, özel yaşamının sarsıntısız, bir örnek oluşundan geliyordur bu.) Çekmediği için de, Uçan Daireler gibi Haney Yaşamalı da bir yenilik getirmiyor hikâyeciliğimize. Yücel'in evrim çizgisini biraz daha ileri götürüyor, o kadar.

Oysa, Kleber Haedens'in de dediği gibi, hikâyecinin olmanın «yolu bir türlü değil, bin türlüdür.» (13). Yazık ki Yücel, şimdilik, çoğunca bir türlü yol üzerinde yürüyor.

(7) Tahsin Yücel - Haney Yaşamalı, Yenilik Yayınları, İstanbul, 1955, s. 82

(8) Dost Dergisi, Ağustos 1959, sayı 23

(9) A Dergisi, 15/5/1956

(10) Revue Diogene, Paris 1956, No. 14, p. 128

(11) Tercüme Dergisi, 19. 5. 1946, sayı 37, s. 35

(12) Ulus Gazetesi, 7.5.1956

(13) Roman Sanatı, çev. Yaşar Nabi, İstanbul, 1933, s. 39

ÇİZGİLER

Yavuz ÖRTEN

Güzel her yerde, her zaman anlamlı kılıyor kişi-
yi, anlamlı çabalara itiyor hep. Düşünceleri sağlam
temellere yöneltiyor. Çirkinlikleri, düzensizlikleri
açık-seçik seriyor önünüze, bulanık, dolambaçlı yol-
lara sapmamayı sezinletiyor. Değersiz olan herşeye
yan gözle bakmanın, boşa yürek çekmektense içe
yönelmenin gereğini öğütüyor. İçe yönelen kişi,
kendine yönelmiş demektir. Yalnızlık güzeli, iyiyi,
doğruyu daha iyi görmemizi sağlar. Yalnızlığın bir
gerçekliği vardır, bir cana yakınlığı vardır, sarar
sizi, inceliği, tatlılığı daha temelli kavrarsınız. Bur-
da yapılan, söylenen herşey uyumludur.

İçi boş kişiler... Küflenmiş kişiler... Bakışları
ölük, duyuları yavan. Çürümüş düşünceler dal-bu-
dak vermiş. Ne kadar güzelden sözaçsalar, ne kadar
alımlı-olumlu konuşsalar, sahtedir, kayar üstünüz-
den, mutlu kılmaz sizi.

Güzel mutlu da kılar kişiyi. Bu mutluluk sı-
nırsızdır. Güzelle sarmaş-dolaş olmuş kişi, çirkin-
liklere, egriliklere, tatsızlıklara, fenalıklara nasıl
bir biçim gösterir. Ölçüsüz olamaz o.

Doğruluk güzelle uzlaşabiliyor. İyilik de katı-
lıncı öze, biçime, gerçeğe kavuşuyor, ışıklı bir dü-
şünce kuruluyor böylece.

Düşüncenin bir gücü çıkıyor karşımıza. Bu
güç diğer güçlere benzemiyor hiç. Başka türlü bir
güç bu. Ne tarafa çekerseniz o tarafa gidiyor. Gör-
gü ile düşünce çoğu zaman beraberler. Birinin yan
gözle baktığına, öteki dört elle koşmıyor. Görme
yeteneği kişiyi üstün bir çevrede tutuyor. Görme
yeteneği betonlu olunca gerçek amaca yönelebiliyor.
düşünce. İyiyi, güzeli, doğruyu apaçık görüyor.

Doğruluk bir bakıma ölçülü olmaktır. Ölçülü
bir ruh, gerçeğin aydınlattığı bir şeye yöneldi mi
onu özvarlığı ile anlar, bilir ve tam bir anlam çı-
karır. Ruhu doğruluktan yana çevirme, karanlık-
tan gün ışığına çıkmaktır.

Ölçülü ruh yararlıdır. Kötülüğün komutunda
olan ruh, ölçülü müdür? Dizginleri kötülüğün elin-
de olan düşüncenin görgüsü ne derece bilimli, ne
derece keskin olursa olsun düzensizdir.

TIYATROYA DEVAM

(Baştarafı sayfa 18 de)

likten kurtulamıyorlar. Gine de en iyi tiyatro ola-
rak onları göstermek zorundayız. Peki, İstanbul'da-
kiler ne yapsınlar? Acınacak durumda olan Şehir
Tiyatrolarına gitmelerini mi isteyelim? Geriye yal-
nız Küçük Sahne kalıyor. O da birbirine hiç ben-
zemeyen oyunlar çıkarmaktan kurtulamadı. Seç-
tiği oyunlar, değer bakımından, belli bir çizginin
kimi zaman üstünde, kimi zaman da altında kalı-
yor. Bununla beraber, şimdilik en iyi ve sağlık ve-
rilebilecek bir tiyatro olmak gücünü gösteriyor. Ö-
yandan Muhsin Ertuğrul'un ve Devlet Tiyatrola-
rından ayrılan Kenter Kardeşlerin gelişi, İstanbul-
lular için sevinçle karşılanacak bir olaydır.

Bu duruma göre, koca Türkiye'de iki kentte,
Ankara ve İstanbul'da, yeteri kadar olmasa da, ti-
yatro var demektir. Geri kalan kentler, kasabalar,
şimdiye kadar olduğu gibi, kendi kendilerine bi-
rakılmışlardır.

S. Günay AKARSU

TELKEN — EKİM 1959

BİZE GELEN KİTABLAR

VATAN SANA NE DER :	Ernest Hemingway
	Varlık Yayınları
TENEKE :	Yaşar Kemal
	Varlık Yayınları
ALTIN BÖCEK :	Edgar Allan Poe
	Varlık Yayınları
SAPHO :	Alphonse Daudet
Roman	Varlık Yayınları
ÖĞLE ŞARABI :	Katherine Ann Porter
	Varlık Yayınları
İSABELLE :	Andre Gide
Roman	Varlık Yayınları
Mavi Dünya :	Celâl Çumralı'nın şiirleri

ATAÇ KİTABEVİ YAYINLARI

D U V A R

Jean - Paul Sartre'in üç büyük hikâyesi.
Çeviren : Vedat ÜRETÜRK — Fiyatı : 2 Lira.

—0—

D Ü Ş L E R İ N Ö L Ü M Ü

Tahsin Yücel'in dördüncü hikâye kitabı.
Fiyatı : 2 Lira

—0—

D E Ğ İ Ş İ M

Franz Kafka'dan — Çeviren: Vedat GÜN-
YOL — Fiyatı : 2 Lira.

—0—

İ Ç E K A P A N I Ş

Charles Baudelaire'den seçilmiş şiir çeviriler.
Derleyen : Şükran Kurdakul Fiyatı : 2 Lira.

—0—

K O R K U N U N P A R M A K L A R I

Muzaffer Buyrukçu'nun Üçüncü hikâye kiti-
bi. 2 Lira.

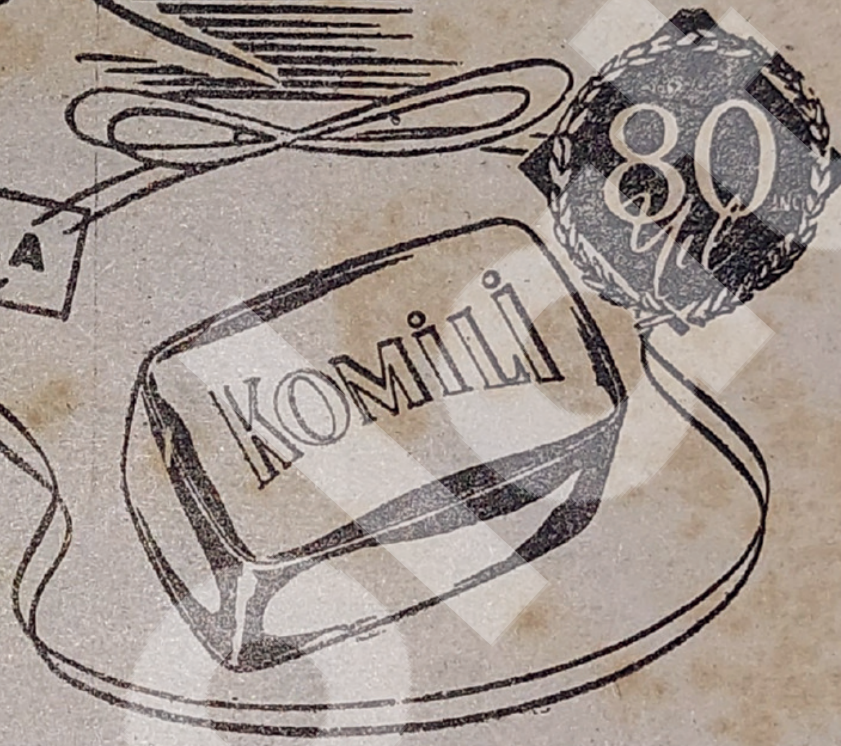
ATAÇ KİTABEVİ — Ayazpaşa - İstanbul

Yalnız
artistlerin
değil
sizin
cildiniz de

BU SABUNLA

güzelleşir
Kadife gibi yumuşar,
Taze, temiz ve
Cazibeli olur

Beta
fazlı

KOMİLİ

TUVALET SABUNU

Daha iyi. Daha ucuz...

Sabun bitinceye kadar kokusu devam eder.

Necmi Komili Tel. 220796 İSTANBUL

D İ N K A L

Sanayi ve Ticaret
T. A. Ş.

Y ü n D o k u m a F a b r i k a s ı

Eyüb Bahariye Cad. No. 8
İSTANBUL Telefon: 21 48 79

T. C.

ZİRAAT BANKASI

TASARRUF HESAPLARI

1959 yılı ikramiye tutarı tamamı para olmak üzere

4.000.000

Çekiliş tarihi:

27 Nisan, 27 Haziran, 27 Ağustos, 27 Ekim, 27 Aralık

Vadelilerde her 50, Vadesizlerde her 100 liraya
bir kura numarası.

Bilûmum temizlik işleri için

büyük kolaylık

Puro Sabun Fabrikasının yeni tesislerinde imal edilen harika temizleme tozu FAY, kendi sahasında memleketimizde yeni bir çığır açmıştır...

FAY temizlik işlerinize şimdiye kadar tahayyül dahi etmediğiniz bir kolaylık getirecektir. FAY ile her şeyi en kısa zamanda tertemiz ve pırıl pırıl yapabilirsiniz. FAY'ı hemen bugün deneyiniz

fay bıçak, çatal, kaşık, kirli ve yağlı tencereler vesaire gibi bilûmum bulaşık kaplarını tertemiz yapar

fay banyo, lavabo, mermer, çini, fayans ve bilûmum emaye eşyayı tertemiz ve pırıl pırıl yapar

fay yağlı boya ve madeni eşyanın kirini alır, yepyeni bir hale getirir

FAY, miktar itibariyle daha fazla, kalite bakımından daha yüksek, dolayısıyla fiyat bakımından çok daha ucuzdur

F-31

FABRİKALARDA,
MEKTEPLERDE,
OTELLERDE,
LOKANTALARDA
ve bilûmum
EV TEMİZLİĞİNDE

fay

DAHA İYİ
herşeyi temizler!

FAY Puro Sabun Fabrikasının mamulâtındandır